

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ
Σ Α Λ Η Π Ι Γ Ε
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ὑπὸ

ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

« Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσαί τῆς ἀναγωγῆς τῶν Γραφῶν ἀρλοῦμαι
ἔσθαι ὑπεμένεμεν βλάβην, ἔσθαι πένοντι! εὐ γὰρ ἂν ποτε τῆς διὰ τῶν
ἔργων ἐπιλασώμεθα πολιτείας, εἰ μὴδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους, εἰδέσθαι
καθ' ὅς πολιτεύεσθαι χρὴ. »

(Κόρινθ. Ἀλεξανδ. Σειρὰ τῆ κατὰ Ματθ. ὁμιλία Κεφ. ΙΒ')

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
Ἐκ τοῦ παρὰ τὴν ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΒΑΑ

1836,

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΣΑΛΠΙΓΞ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΗΘΙΚΟΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ.

Αριθ. 20. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ. ΤΗ 3α ΝΟΕΜΒΡ. 1897. ΤΡΙΤΗ.

Μεταξύ τῶν εἰσέτι ἀνεκδότων συγγραμμάτων τοῦ σοφω-
τάτου καὶ ἀειδύμου διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας Εὐγενίου
τοῦ Βουλγάρου, (οὗ τὸ κλῆρος μέγα παρὰ πᾶσι τοῖς λογίοις
ἐπύκτων τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐξαιρέτως παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις)
μέγιστον ἀνέκδοτον καὶ αἰ ἐπιστολαί, καὶ εἰ κατὰ καιρὸς
ἐπ' ἐκκλησίαις ἐκφωνηθέντες λόγοι. Ἀμφοτέρων δὲ τούτων
τῶν συγγραμμάτων τὰ ἀντίγραφα ἀπεκατέστησαν σπάνια
καὶ δυσεύρετα καὶ πολὺ μᾶλλον πᾶ τῶν λόγων. Εἰς τὸν
σοφολογιώτατον κύριον Νικόλαον Κορτάκη, ἓνα τῶν ἐπι-
σημῶν διδασκάλων τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, χρεω-
στοῦμεν τὸν ἀκόλουθον γλαφυρώτατον πανηγυρικόν, τὸν ὀ-
ποῖον ἡ ἀθάνατος ἐκείνη Μοῦσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ῥητο-
ρίας ἐξεφώνησεν εἰς τὴν σημερινὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Ἀπο-
στόλου Ἀνδρέου, ὁπότε διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀρ-
χιδιδάσκαλος τῆς Πατριαρχικῆς σχολῆς μετὰ τὴν ἐν τῇ
ἑθνημάδι σχολῇ περιελαθῆ σχολαρχίῳ μετακλήσει. Κοινοῦ

που ἀνδρῶς ποιῶντος λόγον ὁ φιλοκράτης Κορνάκης ἔχων παρ' αὐτοῦ ἀπεκείμενον; ἐξ ἀκριβοῦς ἀντογράφου μεταγεγραμμένον, παρέδωκεν ἡμῖν ἵνα δημοσιευθῆ διὰ τῆς Εὐαγγελικῆς Βιβλίοντος πρὸς κοινὴν ὠφελείαν. Καὶ λοιπὸν προσφέρομεν μετὰ χαρᾶς εἰς ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους ὁμογενεῖς τὸ εἰς ἡμᾶς ἐμπιστευθὲν τοῦτο δῶρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐγλωττίας καὶ εὐσεβείας, συγκαίροντες καὶ τὸν δωροφορήσαντά, καὶ τοὺς ἀναγνώστας, καὶ λογίους καὶ ἀπλοῦς, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τέρψιν καὶ ὠφέλειαν.

Λόγος τοῦ σωφράτου Διδασκάλου κυρίου Εὐγενίου τοῦ Βουλγαρέως, ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου ἐκ τῆς εὐαγγελιστικῆς Πατριαρχείας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Παραγιωτάτου Κυρίου Σεραφείμ, κατὰ τὸ γψ'. (α)

« Ἐκεῖ δὲ λίαν ἱερῶσαν οἱ φίλοι σου ὁ Θεὸς, λίαν ἐκρηταῖς·
 « θεῶν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. » Πάμ. ρήτ. 17.

Πάσχουσι καὶ οἱ νόμοι, Πανογιώτατε Δέσποτα! καὶ αἱ καλαὶ συνήθειαι, καὶ αἱ πρέπουσαι τάξεις, ἐκεῖνο ὅπου βλέ-

(α) Ἐνα χρόνον ὑστερον (τῷ 1761) ἐπὶ τῆς Ἰωαννικίου Πατριαρχείας ἐξεφώνησαν ἄλλοι πανηγυρικὸν εἰς τὸν Ἀπόστολον Ἀνδρέαν Ἰωάσαφ ὁ Κορνήλιος ὁ ἐκ Ζακύνθου, Ἰεροκήρυξ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, μαθητὴς δὲ τοῦ Εὐγενίου γενόμενος ὅστις μνημονεύει καὶ τὸν ἀνωτέρω λόγον τοῦ διδασκάλου, Δαίδαλον αὐτὸν σωφράτου ὀνομάζων. ἔχει δὲ καὶ ὑποσημείωσιν, ἐξ ἧς μανθάνομεν, ὅτι, ὅποτε τὸν πανηγυρικὸν τούτον ἐξεφώνησεν ὁ Εὐγένιος παρήσαν εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀκουσθαι καὶ ὁ Πρίσβυς τῆς Ρωσσίας, καὶ πολλῶν ἄλλων ξένων πολιτικῶν οἱ ἐπισημότεροι. Βλ. Λόγον Ἰωάσαφ Γ. Ὁ. σελ. 23, ἔκθ. ἐνετήσι. 1788, (Σ. Η.)

ῥομεν καὶ πάσχουσι διασχεδὸν τοῦ κόσμου τούτου τὰ πράγματα, ὅσα ἢ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου ἢ ῥύσις, ἢ τῆς τύμτατρέπτου θελήσεως ἢ προκίρσεις τὰ πολεμεῖ, καὶ τὰ καταβάλλει. Καὶ αὐτοί, ναί, καὶ αὐτοὶ οἱ νόμοι εἰς τὴν ἀρχὴν, ὡσὰν ἀπαλὰ βρέφη, χρειάζονται γάλα καὶ στερνώσιν· προχωροῦντες ἠλικιοῦνται καὶ αὐξάνουσιν· ἀκολουθῶντες, ἄνδρες τελειοῦνται καὶ ἀκμάζουσιν· τέλος πάντων, γηράσκοντες παράκμαζουσιν, ἀσθενεῖσι, καὶ καταπίπτουσιν· καὶ τότε χρειάζονται . . . τί ἄλλο; πάρει χέρι, καὶ βακτηρίαν· βακτηρίαν διὰ τὰ τοὺς στηρῆξῃ, χέρι διὰ τὰ τοὺς ἀναβάσταξῃ, καὶ τὰ τοὺς κρατῆ· ἢ, τὸ ἐπιθυμητότερον, τότε χρειάζονται πνοὴ ζωῆς, καὶ δύναμιν ζωογόνον τινὰ καὶ φερῶσθιον, ἢ ὅποια πεπτωκότας τὰ τοὺς ἀνορθώσῃ, νενεκρωμένους τὰ τοὺς ζωώσῃ, κατηγορημένους τὰ τοὺς ἐνδυναμώσῃ, γηράλους τὰ τοὺς ἀναπάσῃ, πεπλαιωμένους τὰ τοὺς ἀνακαινίσῃ. Ἐκμείωσαν τοὺς νόμους μετὰς ἀρχαίς, καὶ κατὰ τι καλὰ τοὺς ἰωκίωσαν· διότι μία ἀδύνατος πνοὴ μόνη τοὺς σαλεύει, ἐν σφοδρὸν φύσημα τοὺς διατριπᾶ καὶ τοὺς διασκαδάζει τῷ ὄντι, ἀρχαῖα ὄψασματα! ἂν περιπλεχθῶν εἰς αὐτὰ μυῖται καὶ κώνωπες, καὶ τὰ τοιαῦτα μικρὰ καὶ ἀσθενῆ ζωῖφια, πιάνονται καὶ δεσμεύονται· ἂν ὀρμήσων ζωᾶ μεγάλητερα καὶ βιαιότερα, τὰ διασπᾶσι καὶ τὰ ξεσχίζουσιν. Ἔιναι ὄρω; ἀρετῆς (καθὼς ἐγὼ κρίνω) αὐτὴ ἡ ὁμοίωσις κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ ἀρχαί, ἀφ' οὗ διασκαδασθῶσι καὶ διασπασθῶσι, δὲν μένει πλέον αὐτῆς ἰλπίς, ὅσα τέχνη τὰ συμπιασθῶν καὶ τὰ ἔλθουν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν· ἄλλ' οἱ νόμοι, ναί. Ὅθεν οἱ νόμοι καὶ αἱ διατάξεις ἄρμωδιώτερον ἤλεγον ὁμοιωθῆ μετὰ τὰ δίκτυα, τὰ ὅποια πάσχουσι καὶ τὸ πῶν ἀραχνῶν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐμπιπτότων ζωῶν, καὶ ἔχουσι καὶ τὴν ἄλλο ἰδίωμα τῶν νομοθεσιῶν, ὅπου ἀφ'

αὐ ἐσηγοῦσθαι, συμπίπτονται, καὶ ἀφ' αὐ παλαιωθῶσιν, ἀνακαινίζονται. ἴδετε ἂν διμιλῶ κατὰ λόγον.

Αὐτὸς ὁ σαρκωμένος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅταν εἰς τὰ παρθαλάσσια τῆς Γαλιλαίας ἐκλέγῃ τοὺς πρώτους τοῦ ἀκολουθούτου, δὲκ νὰ τοὺς ἀποστέλῃ ἔπειτα εἰς τὴν κόσμον ἅπαντα νὰ κηρύξου τὴν εὐαγγελικὴν του νομοθεσίαν εἰς ὅλην τὴν κτίαν, τρεῖς ἐκλέγει εἰς καιρὸν διπλοῦ κρατοῦσιν εἰς τὰ χεῖρά των τὰ δίκτυα. Μὲ τὰ δίκτυα εἰς τὸ χεῖρ προσκαλεῖ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἰωᾶ, τὸν Σίμωνα καὶ τὸν Ἀνδρέαν· πότε; ὅταν τὰ ἔρριπταν εἰς τὴν Θάλασσαν διὰ νὰ πιᾶσιν ὀψάρια: « βᾶλλοντες ἀμφίβληστρον εἰς τὴν Θάλασσαν. » (α) Μὲ τὰ δίκτυα εἰς τὸ χεῖρ, προσκαλεῖ καὶ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ζεβεδαίου, τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην πότε; διὰν καταβρωμένα τὰ φθίνουσι καὶ τὰ ἀνακαινίζουσι, « καταρτίζοντες τὰ δίκτυα. » (β) Καὶ μὴ ποῖον σκοπὸν; διὰ νὰ πῶς μεταφέρῃ ἀπὸ δίκτυα εἰς δίκτυα καὶ ἀπὸ ψέρευμα εἰς ψέρευμα ἀπὸ τὰ δίκτυα τὰ μηχανικά, εἰς τὰ ἅπλαστα δίκτυα τοῦ ἀληθινοῦ κηρύγματος τῶν εὐαγγελικῶν νόμων, καὶ ἐπὶ τὰ ψέρευμα τῶν ἀλάγων ζώων, εἰς τὰ ψέρευμα τῶν λογικῶν ἀνθρώπων, καθὼς τὸ εἶχε προειπεί διὰ στόματος τοῦ Προφήτου Ἰερεμίου, « Ἴδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τοὺς ἀλλεῖς τοὺς πολλοὺς, καὶ ἀλιεύσουσιν αὐτούς. » (γ) καὶ καθὼς αὐτὸς ἔπειτα τὸ εἶπε μὲ τὸ ἴδιόν του στόμα, « δεῦτε δεῖσα μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλλεῖς ἀνθρώπων. » (δ) Ἐλέπτε; τὸ νὰ μᾶς διηγῆται ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής, ὅτι καὶ ἡ

(α) Μιὰθ. δ', 18.

(β) Μιὰθ. δ', 21.

(γ) Ἰερὴμ. 16', 16.

(δ) Μιὰθ. δ', 19.

πρῶτη τῶν μαθητῶν ἐκλογή καὶ ἡ δευτέρα ἐγένον εἰς ἀδελφούς (ἐκείνη μὲν εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰωᾶ, αὕτη δὲ εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ζεβεδαίου) δὲν εἶναι ἔσκοπον· διότι ἀπ' ἐδῶ διδασκόμαθα, ὅτι οἱ φιλάδελφοι εἶναι ἀληθινοὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ ἦναι φιλάδελφοι. Τὸ νὰ μᾶ; περιγράψῃ πάλιν, ὅτι ἐκλεξεν ὁ Χριστὸς εἰς τὴν ἀποστολὴν ἀνθρώπου; τεχνίτης, ἀλιεὺς, καὶ ἡμεροβίους, δὲν εἶναι περιττὸν οὐδὲ τοῦτο· διότι ἀπὸ τοῦτο μανθάνομεν, ὅτι οἱ πτωχοὶ καὶ εὐτελεῖς γίνονται ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἱ ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ ἦναι πτωχοὶ καὶ ταπεινοί. Ἀλλὰ τὸ νὰ μᾶ; εἶδῃ ὁ Εὐαγγελιστής καὶ ταύτην τὴν εἶδησιν, πῶς ἐκείνοι τότε ἔρριπταν τὰ δίκτυα διὰ νὰ ψαρεύσουσι, « βᾶλλοντες ἀμφίβληστρον εἰς τὴν Θάλασσαν, » οἱ ἄλλοι τὴν ὥραν ἐκείνην τὰ ἔρριπταν « καταρτίζοντες τὰ δίκτυα, » αὕτη ἡ εἶδησις τί ἐχρειάζετο; — τί ἐχρειάζετο; μὲ τὴν ἀγγειοδότησιν, βέβαιος εἶμαι, ἂν στοχασθῆτε καλῶς, τὸ προεβλέπετε. Οἱ ἀπόστολοι προεβλέπονται καὶ διορίζονται, ὡς σάλπιγγες βροντῶν τοῦ οὐρανοῦ κηρύγματος, (τῶν οὐρανῶν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν μέλλει νὰ ἐξέλθῃ ὁ φθόγγος, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης νὰ διαδοθῶσι τὰ ῥήματα) κήρυκες μεγάλιστοι τοῦ νόμου τῆς χάριτος, νομοδίται πληρεξούσιοι τῆς παγκοσμίου ἐκκλησίας: « Καταστήσεις αὐτοὺς ἄγγους ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. » (α) Οἱ νόμοι εἶναι τὰ δίκτυα· αὐτοὺς τοὺς νόμους πρέπει νὰ κρατοῦν εἰς τὸ χεῖρ, αὐτοὺς νὰ μεταχειρίζονται, αὐτοὺς νὰ ἐπιμελῶνται· ὅταν οἱ νόμοι ἰσχύωσι καὶ ἀεμᾶζωσι, νὰ τοὺς μεταχειρίζονται δὲ νὰ σαγηνεύσωσι τὰς ψυ-

(α) Ψαλμ. μδ', 16.

χάς ἀπὸ τὰ ἀλμυρὰ πελάγη τῆς παρανομίας καὶ τῆς ματαιώ-
τητος, « βάλλοντες ἀμπίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν. » ἴσθαι
οἱ νόμοι ἀσθενῶσαι καὶ, τρόπον τινὰ, παλαιώσασθαι, νὰ τοὺς
ἐπιμελῶνται διὰ νὰ τοὺς ἀνανεώσασθαι καὶ νὰ τοὺς ἐνδυναμώ-
σασθαι « καθαρτίζοντες τὰ δίκτυα. » Δέσποτα Παναγιώτατε!
ταῦτα καὶ τὰ διακρίσεις καλῶς, καὶ τὰ ἐγκρίσεις ἀφ' ἑσῆς ἐπά-
χθης ὑπὸ τοῦ πνεύματος γνήσιος τῶν Ἀποστόλων διαδο-
χος, δόξα καὶ εὐπρέπεια τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου θρόνου,
οἰκουμηνικός Πατριάρχης παντός τοῦ τῶν ὀρθοδόξων πλη-
ρώματος, οἰκονόμος τοῦ αἴλου τοῦ Θεοῦ, πόλις ἐπὶ τοῦ ζῆλου,
λύχνος ἐπὶ τῆς λυχνίας, ἀστὴρ εἰς τὸ μεσουράνημα, ἥλιος
εἰς τὸν μεσημβρινόν, σπαστήριον εὐλύτητος, γνώμων ὀρθότη-
τος, κανὼν ἀκριθείας, ἀρχέτυπον ἀρετῆς, τύπος ἁγίων, δο-
κιμαστὴς πράξεων, δογματῶν ἐπικριτὴς καὶ διδάσκαλος,
ὀρθότητος κανὼν, εἰσηγήτωρ θεσμῶν, διορθωτὴς ἀταξιῶν,
κοσμητὴρ τάξεων, διευδικητὴς τῶν νόμων. Οἱ νόμοι τοῦ
Εὐαγγελίου, τὰ θεσπίσματα τῶν Συνόδων, οἱ ὅροι τῆς πί-
στεως, αἱ διαταγαὶ τῆς ἐκκλησίας, οἱ κανόνες, οἱ τόποι, αἱ
τάξεις, αἱ τελεαὶ, αἱ μνήσεις, αἱ ἀγιστεῖαι τοῦ κατὰ Χρι-
στὸν πολιτεύματος, ὅλα ὅλα εἶναι ὕλη καὶ ὑπόθεσις ἐδρυ-
χωρος καὶ πλατεῖα τῆς ὑψηλῆς καὶ μεγάλης ἐπιστασίας
σου. Ἐκτὸς τὰ δίκτυα ἐνεπιστάθυσαν εἰς τὰς χεῖρας σου
εἶναι δίκτυα ἰσχυρὰ καὶ δραστήρια; ἰδικόν σου ἔργον εἶναι,
Παναγιώτατε Δέσποτα, νὰ τὰ μεταχειρίζεσαι καὶ νὰ σα-
γηνεύης ψυχάς, « βάλλων ἀμπίβληστρον εἰς τὴν θάλασ-
σαν. » Εἶναι δίκτυα ἀσθενῆ καὶ σαθρά; ἰδικόν σου καθή-
κειν εἶναι νὰ τὰ καταπιάνῃς καὶ νὰ τὰ ἐνισχύῃς, « καθαρ-
τίζων τὰ δίκτυα. » Ἢ δὲν εἶναι κατάρτισις δικτύων καὶ ἡ
παροῦσα πανήγυρις, τὴν ἑποῖαν εἰς τιμὴν τοῦ πανενδόξου
Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου μὲ τὴν λαμπρότητα

τα συνήθροισας σήμερον; ἢ δὲν εἶναι δίκτυα πεσπαλασθεῖ-
να, καὶ σχεδὸν ἡμελημέλια αὐτὰ τὰ δίκτυα; ἢ δὲν χρειά-
ζονται καθαρτισμὸν καὶ διορθώσιν; καὶ βεβαίωτατα νὰ
θεοφίλης καὶ φιλόφρονος ἀπροκτήριον! Ἄριστα καὶ οἰκονομι-
κώτατα ἡ Παναγιότης αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ἀνακαθήσθαι εἰς
τὴν πρέπουσαν δόξαν, καὶ νὰ τιμήτῃ δικαίρδντως αὐτὸν
τὸν φίλον τοῦ Θεοῦ. « αὐτῷ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ γέλω-
σος ὁ Θεός. » ἰδιώρισε νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸ πρῶτον καὶ
δικαίον τῆς προνομίου τὴν πανήγυριν τοῦ Πρωτοκλήτου.
« λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. » Τοῦτο, ὅπου
ἀνάμεσα εἰς τόσα ἄλλα δείχνει τοῦ μεγάλου μας ποιμέ-
νος τὴν εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπιμελῆ καὶ ἀγρυπνον προ-
σοχὴν, δίδει εἰς ἐμὲ τοῦ λόγου μου τὴν περισχὴν, μὲ τὸν ὅ-
ποιον παραστήγωντάς σας συντόμως ὅποιος εἶναι ὁ μέγας
οἶτος Ἀπόστολος, ὅποιος εἰς τὴν ἐκλογὴν, ὅποιος εἰς τὴν
ἀποστολήν, θέλω σᾶς κάμει νὰ καταλάβετε πόσον χρέος
ἔχομεν οἱ χριστιανοὶ νὰ τιμῶμεν καὶ νὰ ἐπιδείξωμεν ἐξαι-
ρέτως τὴν μνήμην τοῦ.

Διὰ νὰ παραστήσω λοιπὸν τὸ μεγαλεῖον τοῦ Πρωτοκλή-
του, τὸν ὅποιον πανηγυρίζομεν σήμερον, τινὰς νὰ μὴ νομίτῃ
πῶς ἐγὼ θέλω πῖσι εἰς τὸ πικρὸ σφάλμα τῶν ἀδικημάτων
ἐκείνων πανηγυριστῶν, οἱ ὅποιοι μὲ ἄλλον τρόπον δὲν ἤξεί-
ρουν νὰ μεγαλύνουν τὸν ἥρωά του, παρὰ μὲ τὴν σύγκρισιν,
ἀναδιβάλλοντες τον μὲ τῶν ἄλλων τὸν καταβιβασμὸν, ὑψώ-
νοντές τον μὲ τῶν ἄλλων τὴν ταπεινώσιν, εἰκονίζοντες τον
Γίγαντα μὲ τὸ νὰ σχεδιάζου, καθὼς τεχνιτεύονται οἱ ζω-
γράφοι, πυγμαίους ἐμπροσθέν του τοῦ ἄλλου; ὑπομέτραι
ταπεινοὶ καὶ ὀλίγοι, ὅπου δὲν ἔχουν ἄλλην μέθοδον διὰ νὰ
εἴρουν τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς κορυφῆς ὅπου ζετῶν, πέραξ
συγκριοντέ; το μὲ τὸ κατώτατον τῆς πικρίας! Ἀπαγε-τοῦτα

εἰς καθῆ ταξίν ἀγγίων, καὶ μάλιστα εἰς τὴν δωδεκάριθμον, χορείαν τῶν Ἀποστόλων! Ἐ ἔχομεν νὰ ἀνακαινίσωμεν καὶ ἡμεῖς τώρα περὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀτακτὴν ἐκείνην καὶ ἀπρεπῆ φιλονεικίαν, ἡ ὁποία ὀλίγον πρὸ τοῦ πά-
 θους τοῦ διδασκάλου τῶν ἐγένετο ἐν αὐτοῖς: « τίς αὐτῶν δο-
 κεῖ εἶναι μέλλων; » (α) Εἰς αὐτὴν τὴν ζήτησιν ἔπεσον οἱ Ἀπόστολοι, ὅταν ἦσαν ἀκόμη ἀπελθεῖς εἰς τὴν γνῶσιν, χαμερ-
 πτεῖς εἰς τὸ φρόνημα, γυμνοὶ ἀκόμη ἀπὸ τὴν χάριν τῆς ἐξ-
 ἑσφους δυνάμεως. Εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα ἔς ματαιοφρονῆ ἀκό-
 μῃ ἢ παλαιὰ ῥώμη, ριπιζομένη ἀπὸ τὰς ἀβρας τοῦ τόφου
 καὶ τῆς φιλοδοξίας, καὶ, διὰ νὰ πετᾷ αὐτὴ ὑπὲρ νεφέλαι, ἔς
 ἀγωνίζεται τάχα νὰ ὑψώσῃ ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους πῶν Χε-
 ρουθιμ τὴν καθίδραν τοῦ Πέτρου, ὡσάν τὴν ἀμαξίαν τοῦ Ἰε-
 ζουκίλ, τὴν μυστηριώδη ἐκείνην καὶ τερατόμορφον! Ὅχι! ἡ-
 μεῖς τοιοῦτως, ὄχι ἡμεῖς! Ἡμεῖς τιμῶμεν ἐπίσης τοὺς Ἀπο-
 στόλους, ἐπίσης τοὺς μαγαλῶνομεν, καὶ ἀποδίδοντες εἰς τι-
 νὰς ἐκεῖνα τὸ μόνον πρωτεῖον τῆς ἀπλῆς τάξεως, ὅπου εἶναι
 ἀναγκαῖον διὰ νὰ λείπῃ ἀπὸ κάθε σύστημα ἢ ἀτάξιά καὶ ἡ
 σύγχυσις, ὁμολογοῦμεν ἰσομέτρον εἰς αὐτοὺς τὴν χάριν, ἰσο-
 βαρῆ τὴν δύναμιν, ἰσοῦσῃ τὴν ἀξίαν, ἰσότημα τὰ προνομίαι,
 παρόμοια τὰ κροτερήματα, ἀπαράλλακτον τὸν χαρακτήρα.
 Ἄδιαφόροι αὐτοὶ εἶναι οἱ μῦσαι τοῦ λόγου, οἱ φίλοι τοῦ νυμ-
 φίου, οἱ οἰκονόμοι τοῦ οἰκοδεσπότου, οἱ θυσαυροφύλακες τῶν
 μυστηρίων τοῦ πνεύματος, οἱ κλειδοκράτορες τοῦ οὐρανοῦ,
 τὰ κλήματα τῆς μουσικῆς ἀμπέλου, οἱ θερισταὶ τοῦ λογικοῦ
 ἀγροῦ, οἱ θαμέλιοι τῆς πίστεως, οἱ λίθοι τῆς νέας Σιών, οἱ
 στόλοι τῆς Ἐκκλησίας, τὸ φῶς τοῦ κόσμου, τὸ ἄλας τῆς γῆς.

(α) Λουκ. Κ, κβ'.

Ἄυτοὶ εἶναι οἱ δώδεκα υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ τῆς καινῆς Διαθή-
 κης (α), ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπίσης καταγάγεται τοῦ νέου Ἰσραὴλ,
 τὸ εὐλογητὸν σπέρμα· οἱ δώδεκα κατάσκοποι τῆς Χαναάνι-
 τίδος (β), ὅπου ἐπέμφθησαν εἰς τὰ ἔθνη, διὰ νὰ ἱστορήσουν
 ἐπίσης εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπιθυμητὴν γῆν τῆς ἐπαγ-
 γαλίας: αἱ δώδεκα πηγαὶ τῆς Αἰλίμ (γ), ὅπου ὅμοια ἀνέ-
 βλυσαν εἰς τοὺς ὑδοιπόρους τῆς ἐρήμου τοῦ κόσμου τὰ κρο-
 σταλλοειδῆ τῆς πίστεως νάματα· οἱ δώδεκα πολῦτιμοι λίθοι
 τοῦ ὑπερφους Λογαίου (δ), ὅπου ἰσολαμπῶς στολίζουσι τὸ
 στήθος τοῦ μεγάλου Ἀρχιερέως Χριστοῦ· οἱ δώδεκα κἀδι-
 νες τοῦ ποδηροῦ χιτῶνος τοῦ ὑπὲρ τὴν τάξιν τοῦ Λαῶν (ε),
 ὅπου ἰσοζῶνως κροτοῦσι τῆς εὐσεβείας τὸ ἀρμονικὸν ἤχη-
 μα· αἱ δώδεκα πέτραι τοῦ Ἰορδάνου (ζ), ὅπου εὐγαλμένα
 ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ βουστοῦ αἰῶνος, ὁμοιοτρόπως ἐτίθησαν εἰς
 μνημόσυνον διηνεκῆς τῆς παραδόξου διαβιβάσεως· οἱ δώδε-
 κα βόες (η), ὅπου ἐπίσης νωτοφοροῦσι τὴν λουστικὴν θά-
 λασσαν τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας· οἱ δώδεκα λέοντες,
 ὅπου ἐπίσης στηρίζουσι τοὺς ἀναβαθμοὺς τοῦ θρόνου, εἰς τὸν
 ὁποῖον ἀναπαύεται ὁ Σολομὼν τῆς εἰρήνης (θ)· οἱ δώδεκα
 ἄρτοι τῆς προθέσεως (ι), ὅπου ἰσοδυναμῶς τρέφουσι τοὺς
 Λευίτας τῆς χάριτος· οἱ δώδεκα κόρινθοι τῶν κλασμάτων (κ),
 ὅπου ἰσοπληθῶς περιέχουσι τὴν δαψιλεστάτην περίσσειαν
 τῆς θείας μεγαλοδωρίας· οἱ δώδεκα ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύ-

- (α) Ἐξοδ. α', (β) Ἀριθμ. ιγ', 5'.
 (γ) Ἐξοδ. ιε', 27. (δ) Αὐτ. κη', 15—21.
 (ε) Αὐτ. κη', 30. (ζ) Ἰησ: Ναουθ δ', 5—8.
 (η) Β. Παραλ. δ', 4. (θ) Β. Παραλ. θ', 19.
 (ι) Ἐξοδ. κς', 30. λ', 12. Γ', Βκσ. ζ', 48.
 (κ) Ματθ. ιθ', 20.

φως (α), ὅπου μὲ ἰσοφώτους ἀκτίνες ἀραιῶσαι τὴν κερ-
 λὴν τῆς θαυμαστῆς γυναικὸς, τῆς περιβεβλημένης τὸν ἥλιον·
 οἱ δώδεκα ἀστερισμοὶ τῶν Ζωδίων, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἰσο-
 μέτρον ἐκπέμπει τοὺς φωτισμοὺς ὁ νοητὸς φωστὴρ τῆς δι-
 καιοσύνης· οἱ δώδεκα ἰσομεγεθεῖς πυλῶνες (β)· οἱ δώδεκα
 ἁμοταγεῖς Ἄγγελοι τῶν πυλῶνων (γ)· οἱ δώδεκα ἰσοσθενεῖς
 τοῦ τείχους θεμέλιοι (δ)· οἱ δώδεκα ἰσότημοι λίθοι τῶν θε-
 μελίων (ε)· τὰ δώδεκα ἁμέλογα ὀνόματα τῶν Ἀποστόλων
 τοῦ ἀρνίου (ς)· οἱ δώδεκα ἰσοπεριφερεῖς μαργαρίται πάλιν
 τῶν πυλῶνων (η)· οἱ δώδεκα καὶ θαυμαστοὶ κάρποι τοῦ
 ξύλου τῆς ζωῆς (θ), κάρποι ἰσόμορφοι εἰς τὴν ὠραιότητα,
 ἰσογλυκεῖς εἰς τὴν γεῦσιν, ἰσοδύναμοι εἰς τὴν ἐνέργειαν, ἰσο-
 μετροὶ εἰς τὴν χάριν, οἱ δώδεκα. . . . ! Ἀφίνοντες λοιπὸν νὰ
 ζητῆτε τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἐνὸς Ἀποστόλου ὑπὲρ τοὺς ἐπιλοί-
 πους, θεωρήσατε καθ' ἑαυτὸν τὸν Πρωτόκλητον καὶ θεωρή-
 σατέ τον μὲ ἐκείνον τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον συνειθίζετε
 νὰ θεωρῆτε καὶ ἄστρα. Πῶς θεωρεῖτε τοὺς ἀστέρας; ὑμεῖς
 ποτὲ δὲν περιεργάζεσθε οὔτε πόσον μεγαλύτερο εἶναι ἀπὸ
 τοὺς ἄλλους ἕνας ἀστὴρ, οὔτε πόσον ὑψηλότερον ἔχει τὴν θέ-
 σιν του· αὐτὴν τὴν περιεργεῖαν, ἠΰνουν καλῶ, τὴν ἀφίνετε
 εἰς τοὺς ἀστεροθεάμονας, χαρίζοντες εἰς αὐτοὺς τὴν φροντί-
 δα ὅλην, καὶ ὅλον τὸν κόπον, νὰ εἴρουν, ἂν ἤμποροῦν, πόσην
 τὰ σώματα ἐκεῖνα ἢ κατὰ τὸ ὕψος, ἢ κατὰ τὸ μέγεθος ἔ-
 χουσι πρὸς ἄλληλα διαφορὰν καὶ μόνον εὐχαριστεῖσθε νὰ

(α) Ἀποκ. ιβ', 1.

(β) Ἀποκ. κβ', 12.

(δ) Ἀὐτ. 14.

(ς) Ἀὐτ.

(θ) Ἀποκ. κβ', 2.

(γ) Ἀὐτὸθ.

(ε) Ἀὐτὸθ.

(η) Ἀὐτ. 15.

διακρίνετε ταῦτα τὰ δύο· τὸ εἶ, πῶς καὶ ἄστὴρ εἶναι ἐκ-
 σκευὸς πλήρης φωτὸς εἰς τὴν φύσιν του· τὸ ἄλλο, πῶς περιέρ-
 γεται κυκλοφοροῦμενον ἀπ' ἄκρων εἰς ἄκρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
 καταλαμβάνει τὰ ἐπὶ γῆς μὲ τοὺς ἀκτινοβολισμοὺς του. Τοι-
 ουτοτρόπως θεωρήσατε καὶ τὸν μέγαν αὐτὸν ἀστὴρα τοῦ Ἐκ-
 κλησιαστικοῦ στερεώματος. Συλλογίσθητε πρῶτον, πῶς ἐφά-
 νη ἐν σκευῶς πλήρης φωτὸς εἰς τὴν ἐκλογὴν· συλλογίσθητε
 δεύτερον, πῶς ὀξύτατα καὶ δρασιμώτατα περιῆλθε τὸν κόσμον
 εἰς τὴν ἀποστολήν.

Τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου, ἐγὼ ἐν μέρει τὴν
 ἁμοιῶζω μὲ ἐκεῖνο τὸ φῶς, ὅπου ἀναβρίθει ἔσωθεν, ὡσάν εἰς
 τὰ αὐτόφωτα ἀστρα τῶν ἀπλανῶν, ὅχι ὡσάν ἐκεῖνο τῶν
 πλανητῶν τῶν ἑτεροφώτων, οἱ ὁποῖοι ὄλον ὄλον τὸν φωτισμὸν
 τὸν δέχονται ἔξωθεν. Περιήστραψε, καί, καὶ αὐτὸν ὁ νοητὸς
 ἥλιος διατρέθοντα εἰς τὴν γῆν, καὶ τοῦ ἐπλήρωσας τὸν νοῦν
 μὲ ἐκείνην τὴν κραταίαν καὶ δραστήριον κλήσιν τῆς ἀποστο-
 λικῆς ἀξίας καὶ χάριτος, μὲ τὴν ὁποίαν περιελάμβρασαν καὶ
 οἱ λοιποὶ. Αὐτὸς ὁμοίως καὶ πρὸ τοῦ φωτισμοῦ ἐκείνου ἀρχί-
 σεν ἀπ' ἑαυτοῦ τρόπον τινὰ νὰ ὠδίγη αὐτὸ τὸ φῶς, καὶ δταν
 ἐφωτίσθη εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ προσδοκωμένου Μεσσοῦ ἦτον
 ἤδη (δῶτε μοι ἄδειαν νὰ εἶπω εἰς) ἦτον ἡμίφωτος. Παιδι-
 δευμένος ἐξ ἀκκλῶν ὀνύχων τὰ ἰσρα γράμματα, τὰ γράμ-
 ματα ἐκεῖνα « τὰ μόνα θυράμια φωτίσαι εἰς σωτηρίαν », κατὰ τὸν
 Ἀπόστολον Παῦλον, αὐτὰ ἐσπούδασε νυκτὸς καὶ
 ἡμέρας, αὐτὰ ἐμελέτα μὲ ἐπιμελῆ καὶ πρόθυμον ἔρευναν, αὐ-
 τὰ ἐφιλοκρινούσεν εἰς βῆθος, καὶ σηκίων κατ' ὀλίγον ὀλί-
 γον τὸ παραπέτασμα τῶν φωνῶν, ἐφθασε καὶ ἀπ' ἑαυτοῦ του
 νὰ ἰδῆ φανερωμένον εἰς τὸν καιρὸν του, ἐκεῖνον ὅπου ἐζήτει
 ἀπὸ τόσους χρόνους κρυπτόμενον, « τῷ βάθει τοῦ φρονήμα-
 » τος, τὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ γράμματος ἀνιχνεύων ἀλήθειαν,

« καὶ τὰς ὑπὸ παραπειάσματι τῷ λόγῳ κερουμένους προφ-
 » ῆσεις ὑπὲρ Χριστοῦ θηρεύων, καὶ τῷ δηλωμένῳ δι' αὐ-
 » τῶν προσυόμενος » (α). Προδικαταθείμενος τοιαυτοτρόπως
 εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ πεπληροφορημένος κατὰ τὴν γνώμην, ὅτι ὁ
 ἐπιζόμενος Μεσσίας, ἠγγενήθη, ἢ πλησίον ἤτις νὰ γεννηθῆ, ἢ
 πολλὰ ἀγλήγορα ἔμελλε νὰ ἔλθῃ, ἢ ἤλθε, ἐχρημάζετο χαίρει; ἀλλο-
 λο καὶ ἔνα ἔδηγον ὅπου νὰ τοῦ τὸν δείξῃ. Ἰδὼν ἐκεῖνος, καὶ
 ἔδηγον ἔλαβε, τὸν διδάσκαλόν του, τὸν Βάπτιστὴν Ἰωάννην·
 ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀχώριστος ἐγυμνάζετο καὶ τῆς θεογνωσίας
 τὰ δόγματα, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας τὰ ἔργα. « Ἴδε
 » ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ », (β) τὸσον ἔφθασε μόνον νὰ ἐκφωνή-
 σῃ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ μαθητὴς ὅπου ἦτον εἰς αὐτὸ τὸ μέρ-
 θημα, τρόπον τινα, αὐτοδίδακτος, εὐθὺς πισυῖται, εὐθὺς τρέ-
 χει, εὐθὺς ἀκολουθεῖ τὸν Χριστὸν, εὐθὺς τὸν ἐρωτᾷ, « διδά-
 » σκαλεῖ ποῦ μένεις »; (γ) εὐθὺς προσκολλᾶται ὀλόκληρον
 τὴν ἡμέραν εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον τὸσον ἐπόθει (δ), εὐθὺς
 καὶ ζητεῖ, καὶ ἀναγγέλλει τὸ εὐτυχὲς εὑρεμα εἰς τὸν ἀδελ-
 φόν του τὸν ἴδιον Σίμωνα, εὐθὺς προσφέρει καὶ τὸν ἀδελφόν
 αὐτὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν. « Ἐβρήκαμεν » ἀδελφεῖ! « εὐβρήκαμεν »
 » τὸν Μεσσίαν » (ε). ὅχι Μεσσίαν ἀπλῶς, ἀλλὰ « τὸν
 » Μεσσίαν »· τί βούλεται ἢ τοῦ ἄρθρου προσθήκη; « τὸ γὰρ
 » τὸν Μεσσίαν εἰπεῖν, δεικνύοντος ἦν τοῦ Ἀνδρέου, ὡς ἔνα
 » πίντως Χριστὸν προσδικαίνοντος, οὐδὲν κοινὸν πρὸς τοῦ
 » ἄλλου; ἔχοντα » (ζ) τὸν Μεσσίαν ἐκεῖνον ὅπου ἠλπίσαν οἱ

(α) Ἰπὸ μνημ. εἰς τὸν ἅγιον Ἄνδρ. Βλ. ἐν τοῖς Μηναιόις
 Νοεμβρ. 30.

(β) Ἰωάν. 1, §. 35.

(γ) Αὐτ. §. 39. (δ) Αὐτ. 40. 41.

(ε) Ἰωάν. 1, 42. (ζ) Ἰπὸ μνημ. ἐνθα ἄγιστε.

Πατριάρχαι, ἐκεῖνον ὅπου ἐπεθήμεσαν οἱ δίκαιοι, ἐκεῖνον ὅπου
 προκατήγγειλαν οἱ Προφῆται· τὸν Μεσσίαν ἐκεῖνον ὅπου ἔδη-
 λωσαν αἱ γραφαί, ἐκεῖνον ὅπου ὑπεσχέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι,
 ἐκεῖνον ὅπου ἐκράσθησαν αἱ ὁράσεις· τὸν Μεσσίαν ἐκεῖνον
 ὅπου προεικόνισαν τόσαι τύποι, ἐκεῖνον ὅπου προσήμαναν
 τόσα σύμβολα, ἐκεῖνον ὅπου προέγραψαν τόσα αἰνίγματα.
 Ἐβρήκαμεν ἀδελφεῖ! « εὐβρήκαμεν τὸν Μεσσίαν »! Ἐγὼ ἰδὼν,
 ἂν ἤθελα νὰ στρέψω τὸν λόγον μου εἰς τὴν σύγκρισιν, διὰ
 νὰ συμπεράνω τὸ ὄψος τοῦ μεγάλου Ἀνδρέου ἀπὸ τὸ παρά-
 ληλον, στοχασθῆτε (ἤθελα σὰς εἰπῶ, ἀκροαταί), στοχασθῆ-
 τε τὸν Ἀπόστολον, πῶς μονήμερος μαθητὴς ἀξιοῦται εὐθὺς
 νὰ γένη διδάσκαλος, πῶς ὁ μύστης εὐθὺς γίνεται μυσταγω-
 γός, πῶς ὁ Ἀπόστολος γίνεται εὐθὺς Ἀπόστολος εἰς ἄλλον
 Ἀπόστολον· καὶ ἂν τινὰς ἤθελε μοὶ ἀποκριθῆ, ὅτι ταῦτο εἶ-
 ναι κοινὸν προνόμιον καὶ τοῦ Φιλίππου, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς
 ἐχειραγωγῆσε τὸν Ναθαναήλ· καὶ ἤθελον ἀπαντήσαι, πλὴν ὁ
 Ἀνδρέας ἔγινεν Ἀπόστολος καὶ εἰς τὸν Ναθαναήλ αὐτὸν, κα-
 θὼς τεκμαίρεται ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος. « Μὴ ποτε δὲ παρὰ
 » τοῦ Ἀνδρέου καὶ τοῦ Πέτρου ἐμελλε τοῦ Ἐξαγγελίου
 » Φιλίππου· καὶ γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος ὄντας, εἰκὸς
 » συνομιλήσαντας τούτους ἀρηγήσασθαι περὶ τοῦ Κυρίου ὁ
 » καὶ ὁ Ἐξαγγελιστὴς δοκεῖ παραινέσασθαι διὰ τοῦ λέγειν·
 » ἦν δὲ ὁ Φιλίππος ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου » (α).
 Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν ὁ Ἀνδρέας ἔγινεν Ἀπόστο-
 λος καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Πέτρον ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, Ἀπόστο-
 λος εἰς τὸν κορυφαῖον τῆ τάξει Ἀπόστολον! Αὐτὸ τὸ ἐπι-
 χεῖρμα ἂν τὸ εἶχον εἰς τὸ χεῖρ ὑπὲρ τοῦ Πέτρου τὰ παιδία

(α) Θεοφύλ. εἰς Ἰωάν. 1.

της παλαιάς ναί, μά ὄχι παλαιόφρονος Ρώμης, ὃ μὲ πρῶτην ἐπιμελείαν ἤθελον τὸ καλλιπείσου! ὦ μὲ τί κόμπου, καὶ μὲ τί μεγαλορρημοσύνην ἤθελον μᾶς τὸ προσάλλου! — Βλέπετε; (ἤθελον μᾶς λέγει), βλέπετε; ὁ Πέτρος γίνεται Ἀπόστολος εἰς τοὺς Ἀποστόλους, κήρυξ εἰς τοὺς κήρυκας, νυμφόστυλος καὶ νυμφαγῶγος τῶν πρώτων ψυχῶν, τῆς ὁποίας ἐνυμφεύθη ὁ νυμφίος τῆς χάριτος, μεσότης καὶ προαγωγὸς τῶν ἐγκρίτων, καὶ λογιῶν φίλων τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης! — Τὸ κακὸν ἡμῶς εἰς αὐτοὺς εἶναι, ὅπου μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι ὁ λόγος αὐτοῦ εἰς βοήθειάν τους, εἶναι καὶ φανερὰ ἐναντίον τους; καὶ κατὰ ἄλλαν τρόπον, δὲν θέλω, καθὼς εἶπον, νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἐμὲ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο διὰ νὰ διακρίνω ἀδιακρίτως τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, τοὺς ὁποίους ὄλους ὁμολογῶ κατὰ τὴν ἀξίαν ὁμοδόξους καὶ ἰσοτίμους. Τόσον μόνον θέλω ἀπ' ἐδῶ νὰ καταλάβετε ὅτι ἐκεῖνο, τὸ « εὐρηκαρεν τὸν Μεσσίαν, » δίδχαι καθαρά, πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ μεγάλου Ἀνδρέου, μὲ τὴν ἐπιμελῆ καὶ ἀπαιστον μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν θείων Γραφῶν, αὐτὸν τὸν Μεσσίαν ὡς παρόντα σχεδὸν τὸν ἰτεκμαίρετο, ὡς παρόντα τὸν ἠλπίζε. « Τοῦτο » ψυχῆς ἦν ὠδινοῦσῆς τὴν παρουσίαν ἐμαίνου, καὶ τὴν ἀφῆξιν ἀνωθεν προσδοκώσῆς. » (α). Τοῦτο θέλω νὰ στοχασθῆτε, πῶς ὁ Πρωτόκλητος τὴν πρώτην κλήσιν εἰς τὴν κλήσιν του, καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν, καὶ τὴν πρώτην ἐνδοσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀποστολικῆς χάριτος τὴν ἔλαβεν ὀκνοθῆν, τὴν ἔλαβεν ἀφ' ἑαυτοῦ του. Πηροδὲ, ὅπου ἄρχισε νὰ λαμβάνῃ τοὺς πρώτους φωτισμοὺς ἀπὸ λόγου του. Ἀστὴρ (καθὼς ἔλεγον) ἐν ἡμέρῃ αὐτόφωτος. Ἀπόστολος ὄχι μόνον

(α) Ὑπομνημ. ἐνθα ἀνωτέρω.

πρωτόκλητος, ἀμμη καὶ αὐτόκλητος; καὶ μάλιστα, ἀν ἐξετάσσετε μὲ ἀκριβείαν, διὰ τοῦτο πρωτόκλητος, διότι αὐτόκλητος. Πῶς; διὰ τοῦτο πρωτόκλητος διότι αὐτόκλητος; Ναι! τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἴσως θέλει φανῆ εἰς τινὰ κατὰ πρῶτον ἐν συμπέρασμα ἀνακλόουθον, εἶναι ἕνας συλλογισμὸς πολλὰ καλὰ θεμελιωμένος, ὅπου στηρίζει τὸν λόγον μου. Ἡμεῖς ὄλοι τιμᾶμεν τὸν μέγαν Ἀνδρέαν μὲ τὸ ἐπίσημον ὄνομα τοῦ Πρωτόκλητου. Πρωτόκλητον τὸν δοξολογεῖ ἡ ἐκκλησία εἰς τοὺς μισθραϊκοὺς ὕμνους τῆς. Πρωτόκλητον τὸν εὐφημοῦσιν οἱ Πατέρες εἰς τοὺς πανηγυρικοὺς λόγους των. Πρωτόκλητον τὸν ἐπικαλοῦνται ὄλοι οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς προσευχὰς των. Καὶ ἀν ἐρωτηθῆ ἡ αἰτία, διὰ τί πρωτόκλητος; θέλει εὐρεθῆ ἴσως καὶ τινὰς νὰ γελᾶσῃ καθ' ἑαυτὸν, ὡτὰν εἰς ἐν ἐρώτημα τόσον ψυχρὸν καὶ τόσον κοῦφον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔτοιμα εἶναι ἀπάκριον νὰ δώσουν καὶ αὐτὰ τὰ παιδάκια. Πρωτόκλητος (τίς δὲν τὸ ἠξούρει); Πρωτόκλητος, διότι πρῶτος ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἐκλέσθη; καὶ πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητὰς τὸν Χριστὸν ἠκολούθησε; δὲν εἶναι ἐτῆ; καὶ ἡμῶς ἐτῆ; δὲν εἶναι! Τὴν κλήσιν τοῦ Ἀνδρέου ἢ τὴν στοχασόμεθα ἐν Βηθαβαρᾷ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἐκεῖ ὅπου ἤκουσαν ἀπὸ τὸν Θεὸν Πηροδρον τὸ, ἴδε ὁ ἀμὴς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν ἢ τὴν στοχασόμεθα εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Γαλιλαίας, ἐκεῖ ὅπου παρεῦντας ἐπροσκαλέσθη ἀπὸ τὸν ἴδιον Χριστὸν, « Δεῦτε ὀπίσω μου, » καὶ ἀφῆγοντας τὰ δίκτυα, εὐθὺς ἔδραμεν. Ἄν στοχασθῶ τὴν πρώτην κλήσιν ἐν Βηθαβαρᾷ, ὁ Ἀνδρέας κατ' αὐτὴν δὲν εἶναι πρωτόκλητος, διότι ἐκεῖ δὲν ἐπροσκαλέσθη μόνος, ἀμμη μὲ ἄλλον ἕνα τοῦ Ἰωάννου μαθητὴν καὶ συμμαθητὴν ἐδικὸν του. καὶ οἱ δύο τότε ἤκουσαν τοῦ Βαπτιστοῦ τὸ δεικτικὸν κήρυγμα: « καὶ ἤκουσαν; αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, »

καὶ οἱ δύο εὐθὺς ἔδραμον, « καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. » καὶ οἱ δύο ἀκολουθοῦντες ἠρωτήθησαν ἀπὸ τὸν οὐράνιον διδάσκαλον, « τί ζητεῖτε; » καὶ οἱ δύο ἀπεκρίθησαν, « οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, βαββί! » καὶ οἱ δύο ἠρώτησαν. Ποῦ μένεις; καὶ οἱ δύο ἔλαβον τὴν ἀπόκρισιν· « ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. » καὶ οἱ δύο ὑπήκουσαν· « ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένεις. » καὶ οἱ δύο εἰς τὸ αὐτὸ σπῆτι με αὐτὸν διημέρευσαν. « καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. (α) Διὰ τί λοιπὸν ὄχι καὶ οἱ δύο πρωτόκλητοι, ἀλλὰ μόνος ὁ ἕνας; Ἄν συλλογισθῶμεν πάλιν τὴν δευτέραν κλήσιν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, οὔτε ἐδῶ δὲν φαίνεται ὁ Ἀνδρέας Πρωτόκλητος, δ.δ. τι οὔτε ἐδῶ δὲν ἐπροσκαλέσθη μόνος, ἀλλ' ἑμοῦ με τὸν ἀδελφόν του τὸν Σίμων· καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἀδελφοὶ ὁμοίως ἐδῶ ἠνωμένοι ἐψέρευαν « βιάλλοιτες ἀμφύβληστον εἰς τὴν θάλασσαν. » καὶ οἱ δύο κοινῶς ἠξιώθησαν τοῦ μακαρίου ἐκείνου βλέμματος τοῦ φιλανθρώπου Σωτῆρος. « εἶδα δύο ἀδελφοὺς. » καὶ οἱ δύο ἤκουσαν τὴν γλυκυτάτην φωνὴν του. « καὶ λέγει αὐτοῖς. » καὶ οἱ δύο ἑμοῦ ἐπροσκαλέσθησαν. « ἴδετε ὀπίσω μου. » καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἐξίαν τὴν αὐτὴν ὄραν προσεβιάσθησαν, « καὶ ποιήσω ὑμῖς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. » καὶ οἱ δύο εὐθὺς ἄφησαν τὰ δίχτυα (ὅπου θέλει νὰ εἰπῇ, ἄφησαν ὅ,τι ἔν εἶγον!) « οἱ δὲ εὐθὺς ἀφῆρτες πρὸ δίχτυα. » καὶ οἱ δύο τὴν αὐτὴν στιγμὴν τοῦ ἔγιναν πρόθυμοι ἐπαυτοὶ καὶ ἀκούβοι. « ἠκολούθησαν αὐτῷ. » (β) Διὰ τί λοιπὸν ὄχι καὶ ὁ Πέτρος πρωτόκλητος, ἀλλὰ μόνος ὁ Ἀνδρέας; προσθέσατε δύναμιν εἰς τὸν λόγον καὶ βάρος

(α) Ἰωάν. Κ. 37—41.

(β) Ματθ. δ', 18—21.

τὸ ἀπόρημα. Πρὶν νὰ ἐξέλθῃ ἐκέρη ὁ Κῆπος ἡμεῖς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ ὅπου προσεβίβασε πρῶτον τοὺς δύο ἀδελφοὺς, καὶ δεύτερον τοὺς δύο ἄλλους ἀπὸ τὴν ἄλιευτικὴν εὐτέλειαν εἰς τὸ ἀποστολικὸν ὕψος, ἡμεῖς ἠξυρομεν καλὰ, ὅτι προτιήτερα ἐκλεξε μαθητὴν του τὸν Φίλιππον, καθὼς τὸ μαρτυρεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. « ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εὐρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ἀκολουθεῖ μοι. » (α). Ὄθεν καὶ ὁ θεῖος πατὴρ Θεοφάνης μᾶς ἔφησε γεγραμμένον. « καλεῖται πρῶτος εἰς μαθητείαν ὁ θαυμασιος Φίλιππος » (β). Καλεῖται πρῶτος; εἶναι λοιπὸν, (τίς ἀμφιβολία;) εἶναι λοιπὸν ὁ Φίλιππος πρωτόκλητος! Πλὴν ἔχετε ἦσυχον τὴν ψυχὴν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐναντίους λόγους, ἀκουσθεῖς ἄς μὴ ταράττηται ἡ εὐλάβειά σας. Πρωτόκλητος μὲ ὅλα αὐτὰ εἶναι ὁ Ἀνδρέας; διὰ τί; διότι (καλῶς ἐπρόφθασα νὰ εἰπῶ), αὐτὸς εἶναι ὁ ἀυτόκλητος. « Ὁ Ἀνδρέας ἀρχῆθεν ἐμαθητεύσατο, (βομβεῖ ἀπὸ τὸ κεράμιον τῆς ἡ γλυκυτάτης μελισσᾶς τῆς Ταυρομενίας) ὁ Ἀνδρέας ἀρχῆθεν ἐμαθητεύσατο, ὅτι ἐκεῖνος αὐτοκλήτῃ παρεγένετο » (γ). Ὁ ἀνόνομος ἐκείνος τοῦ Βαπτιστοῦ μαθητὴς τρέχει ἀληθινὰ μετὰ τοῦ Ἀνδρέου τὸ πρῶτον· ὁ Πέτρος ὁ ἀδελφὸς ἀκολουθεῖ βέβαια μετὰ τοῦ Ἀνδρέου τὸ δεύτερον· καὶ μετ' ἐκείνους καὶ πρὸ τούτων εἶναι φανερόν ὅτι μαθητεύει ὁ Φίλιππος· οἱ ἄλλοι ἡμεῖς, ἢ ἐπροσκαλέσθησαν εἰς τὴν ἀποστολὴν ἀπὸ τὸν Χριστὸν, ἢ ἐπροσφέρθησαν καὶ ὠδηγήθησαν ἀπὸ ἄλλους· ὁ δὲ Ἀνδρέας εἶδεν ἐν ἀπαύγασμα αὐτοῦ τοῦ φωτός ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ χωρὶς νὰ φωτισθῇ ἀπὸ ἄλλου· ὁ Ἀνδρέας εἶχε κάποιαν

(α) Ἰωάν. ε', 44.

(β) Θεοφάν. ὁ Κεραμεὺς, ἐπίσ. Ταυρομενίας ἐμὴ, β' σ'.

(γ) Θεοφ. ἐντόθ.

γνώσιν περί τῆς ἀφίξεως τοῦ Μωσίου, καί πρὶν ὅπου μὲ τῷ, « ἔδε ὁ ἀμὸς », τὸν δείξει εἰς αὐτὸν ὁ Ἰωάννης. Ὅθεν πρῶτον πάντως μόνος ὁ Ἄνδρᾶς ἐμυθολογεῖται πρωτόκλητος· ὁ Ἄνδρᾶς ἀργῆθεν ἐμαθητεύσατο· διότι μόνος ὁ Ἄνδρᾶς εἶναι ὁ αὐτόκλητος, ὅτι ἐκεῖνος αὐτοκλητὶ παρεγένετο. Καί λοιπὸν τί λέγετε ἀκροαταί; δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος εἰς τὴν ἐκλογὴν του ἑνᾶς ἀστῆρ εἰς κάποιον τρόπον αὐτολαμπῆς καὶ αὐτόφωτος; Ἀλλὰ στοχασθῆτε τὸν ἀστῆρα αὐτὸν καὶ εἰς τὴν κυκλοφορίαν του, θέλω νὰ εἰπῶ, στοχασθῆτε τὸν πρωτόκλητον καὶ εἰς τὴν ἀποστολικὴν περιόδον του, καὶ συμπεραίνοντες τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἢμπορεῖτε νὰ συλλογισθῆτε, αὐτὸς ὅπου τόσο ἔτοιμος, καὶ τόσο ὀξὺς ἐφάνη εἰς τὴν κλήσιν, πόσον πρόθυμος καὶ πόσον ταχὺς ἔδραμεν εἰς τὴν ἀποστολήν.

Δὲν εἶναι πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον παραστατικὸν τάχος καὶ ὀγληγορότης, ὅπου νὰ μὴν τὸ μεταχειρίσθησαν αἱ θεῖαι Γραφαί, καὶ ἀπὸ τὰς Γραφὰς οἱ θεῖοι Πατέρες, διὰ νὰ μᾶς δώσουν νὰ καταλάβωμεν τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ταχύτητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἔδραμον οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι, διὰ νὰ κηρύξουν εἰς τὰ ἔθνη τὸ Εὐαγγελικὸν οὐράνιον κήρυγμα. Μᾶς τοὺς παρωμοίωσαν μὲ ἐκείνην τὴν ἐξάίσιον βροντὴν τοῦ ὑπερώου τῆς Σιὼν, ὅπου κατέπληξεν μὲ τὸν ἦχον, καὶ ἐξέστησε μὲ τὴν βίαν καὶ τὴν ὀξύτητα « καθάπερ ἦχος φερομένης βιαίας πνοῆς » (α), καὶ ὠνομάσθησαν « υἱοὶ βροντῆς » (β). Μᾶς τοὺς παρέσκησαν μὲ τὴν ἀστραπὴν, ὅπου εἶναι τῆς βροντῆς τὸ τόπον φοβερόν, ὅσον ὀξύκιντον γέννημα· « ἔφαναν αἱ ἀστραπαὶ σου τὴν οἰκουμένην » (γ). Μᾶς τοὺς ὑπετύπωσαν μὲ τοὺς ἀνέμους τοὺς πτερωτοὺς, ἐπὶκῶν εἰς τοὺς ὁποίους καθήμενος ἐγνωρίσθη εἰς

(α) Πράξ. 6', 2.

(β) Μάρκ. γ', 17.

(γ) Ψαλμ. 95'.

ὄλην τὴν γῆν. « Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερώγων ἀνέμων » (α) Μᾶς τοὺς ἐξιμῶνισαν μὲ τὸν ἥλιον, ὅπου ἀπὸ τὸ ἐν ζωῆς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ οὐρανοῦ σταδισθεὶς γιγαντιαίους τοὺς δρόμους του. « Ἀγαλλιάσεται ὡς Γίγας δραματῶν ἑδδὸν, ἢπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἢ ἐξοδος αὐτοῦ καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ » (β). Μᾶς τοὺς ἐξωγράφησαν ὡς ἂν ὄρητικὰ καὶ ταχύδρομα ἄλογα, ὅπου ὤρμησαν ἕως μέσῃ εἰς τὰς θαλάσσας, καὶ ἐτάραξαν τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς πλάνης τὰ ἄγρια κύματα· καὶ ἡ Ἰηπεασία τοῦ Κυρίου ἐν αὐτοῖς σωτηρία » (γ). Μᾶς τοὺς ἐγκωμίασαν κατὰ τοὺς πόδας, τῶν ὁποίων ὄλον τὸ προτέρημα καὶ ὄλος ὁ ὄρατος μὲ· ὑφίσταται εἰς τὸν δρόμον, « ὡς ὄρατοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὴν εἰρήνην » (δ). Μᾶς τοὺς ἐπερίγραψαν μὲ τὰς νεφέλας, ὅπου βιαζόμεναι ἀπὸ τὰς πνοὰς τῶν ἀνέμων, δὲν κινεῖνται, ὄχι, ἀλλὰ πετοῦν. « Τίνες οἱ δε, ὡς νεφέλαι πέτανται; » (ε). Τέλος πάντων, μᾶς τοὺς ἐσύγκριναν μὲ τοὺς ἀστέρας, οἱ ὅποιοι, ἀκμάζοντες καὶ εἰς τὸν δρόμον τους καὶ εἰς τὸν φωτισμὸν τους, καὶ περιοδεύουσι τὴν γῆν ὅλην, καὶ τὴν φωτίζουν· « οἱ ἀστέρες, οἱ ἄγγελοι τῶν Ἐκκλησιῶν εἰσιν » (ζ), ὅπου θέλει νὰ εἰπῆ, οἱ Ἀπόστολοι· ὅλα εἰκόνας καὶ ἱερογλυφικά, ὅπου ἐπίσης, καθὼς εἰς ὄλους τοὺς ἄλλους, ἐτεξί καὶ εἰς τὸν Ἀνδρῆαν ἀρμόζουσιν. Ἄπ' ὄλας ὁμοίως αὐτὰς τὰς εἰκόνας μεταχειριζόμενος ἐγὼ ταῖς ὑπεραις δύο, τὴν νεφέλην καὶ τὸν ἀστῆρα, καὶ ἀπὸ τὰς δύο συνθέτωντας μίαν, τοιοῦτοτρόπως λογιάζω, πῶς ἡπαρωῶ καὶ νὰ λάβω καὶ νὰ δώσω κάποιαν ἰδέαν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Πρωτοκλήτου, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ ἠπλάσθη

(α) Ψαλμ. 97', 3.

(β) Ψαλμ. 104', 7.

(γ) Ἀββακ. γ', 3, 15.

(δ) Ἠσαΐ. 56', 7. Ρωμ. 1, 15.

(ε) Ἠσαΐ. 57', 8.

(ζ) Ἀποκ. 4, 20.

εἰς τόσα μέρη, καὶ ἐφ' ὧς τόσα ἔβη· ἢ νεφέλη μοὶ χαίρει τὴν ἀπλωσιν, ὁ ἀστὴρ τὸ φῶς· καὶ ἡ νεφέλη περὶ τὸν ἀστέρα, καὶ ὁ ἀστὴρ ἐν τῇ νεφέλῃ, ἐξηγοῦσιν ὁμοῦ τοῦ Πρωτοκλήτου τὴν ἀποστολικὴν ἄρμην καὶ ἐξήγητα. Αὐτὴν ὁμοίως τὴν ἰδέαν δὲν θέλω νὰ τὴν ὑπολάβητε ὡς γνώμην τῆς ἐμῆς φρονέας, ἢ τῆς ἐδικῆς μου φαντασίας ἀνάπλασμα· ὄχι! Λυγινώσκωντας ἐγὼ μίαν φορὰν τοῦ Σιιράχ τὸ πέντηκοστὸν κεφάλαιον, ἀνάμυσσα εἰς τὰ λοιπὰ ἐγκώμια, ὅπου ὁ σοφὸς ἐκείνος μὲ θεόπνευστον αὐγλωττίαν κάμνει εἰς τὸν μέγαν Ἀρχιερέα, τὸν υἱὸν τοῦ Οὐνοῦ τὸν Σίμωνα, ὁμοιάζοντάς του « ὡς σελήνην πλήρη ἐν ἡμέραις, ὡς ἥλιον ἐκλάμποντα ἐπὶ » ναὸν Ἰψίστου, ὡς τόξον φωτίζον ἐν νεφέλαις δόξης, ὡς ἀνασας ῥόδων ἐν ἡμέραις νέων, ὡς κρήνη ἐπ' ἐξόδων ὑδατος, » ὡς βλαστὸν λιθάνου ἐν ἡμέραις θέρους » (α), καὶ τὰ ἄλλα ὅπου διὰ συντομίαν παρατρέχω, ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶδα, πῶς τὸν ὁμοιάζει καὶ μὲ ἐν ἄστρον τῆς αὐγῆς, τὸ ὅποιον λάμποντας εἰς τὸ μέσον μιᾶς νεφέλης, διακίδει μέσα εἰς τοὺς γεώδεις ἐκείνους ἀτμοὺς τὰς ἀκτῖνας του, καὶ χαροποιεῖ τὸ ὁμάζει μὲ τὸ νὰ τοῦ παρασταίη ἐν φεγγοβόλον ἀργυροῦν ὀραϊστάτον σύννεφον, « ὡς ἀστὴρ ἐωθινὸς ἐν μέσῳ νεφέλης » (β)· ἀστὴρ καὶ νεφέλη, καὶ ὁ ἀστὴρ ὄχι ὑπὲρ τὴν νεφέλην, ἀλλ' ἐν τῇ μέσῳ τῆς νεφέλης. Τοῦτο εἶναι ἐν παραδόξον σύνθετον· αὐτὴ εἶναι μία σύνθεσις ἀλλόκοτος, μία συνδρομὴ τερατώδης· πολλὰ χαμηλὸν πρέπει νὰ ἦναι αὐτὸ τὸ ἄστρον, καὶ πολλὰ ὑψηλὸν πρέπει νὰ ἦναι αὐτὸ τὸ νέφος, καὶ πολλὰ μετέωρον· τὸ ἄστρον πρέπει

(α) Σ. Σιιράχ ν, 6—8.

(β) Λεβθ. 6,

νὰ γειτονεῖ τὴν γῆν μὲ τὰ νέφη, τὸ νέφος πρέπει νὰ πλησιάσῃ τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ ἄστρα, αὐτὸς πρέπει νὰ ἦναι ἕνας ἄγγελος ἐπίγειος, αὐτὸς πρέπει νὰ ἦναι ἄνθρωπος οὐράνιος. Μὰ ἂς λείπη κατὰ τὸ παρὸν ὁ στοχασμὸς αὐτός. Ἐξεύρετε διὰ τί προέκρινα ἐγὼ νὰ παρομοιάσω τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἀνδρέου μὲ αὐτὸ τὸ ἄστρον τὸ νεφεληφόρον; μὲ αὐτὸ τὸ νέφος τὸ ἀστροφόρον; διότι εἰς τὸ ἄστρον μόνον βλέπω φῶς, ἀμμὴ δὲν διακρίνω κίνησιν· εἰς τὸ νέφος μόνον διακρίνω κίνησιν, μὲ δὲν βλέπω φῶς· ἀλλ' εἰς τὸ ἄστρον νέφος ἔχω καὶ τὴν κίνησιν, καὶ τὸ φῶς ἠνωμένα· ἔχω κίνησιν εἰς ἐν πρῶγμα, ὅπου βλέπω ὅτι φεγγοβολεῖ· ἔχω φῶς εἰς ἐν πρῶγμα, ὅπου διακρίνω ὅτι κινεῖται· καὶ ἔχω τὸ αὐτὸ ἐν σώμα, τὸ ὅποιον καὶ κινεῖται μὲ δύναμιν, καὶ φωτίζει μὲ χάριν. Ἡ ἰδέα ἀκριβὴς (ἐν δὲν ἀπατώμαι) καὶ πλήρης, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν μὲ τελειότητα τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου τὴν φωτοφόρον περιόδον, καὶ τὸν περιοδικὸν φωτισμὸν « ὡς ἀστὴρ ἐωθινὸς ἐν μέσῳ νεφέλης ». Βλέπω ἀπ' ἐδῶ ὑψηλὰ ὅπου εὐρίσκομαι, κηθῶ· ἔβλεπε τὸ παιδάριον τοῦ Ἐλιοῦ ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ Καρμήλου, βλέπω καὶ σηκόνεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ὡσάν ἐν μικρὸν συννεράει· π καὶ « ἰδοὺ νεφέλη μικρὰ ὡς ἔγχος ἀνδρῶν » (α), Ἀνδρέας. Τὸ νέφος αὐτὸ τὸ βλέπω καὶ ἀναβαίνει, καὶ ὑψαῖται καὶ μεγαλύνεται, καὶ ἀπλώνεται εἰς πολλὸ πλάτος, καὶ ἐκτείνεται εἰς μακρότατα διαστήματα, καὶ σκεπάζει ὄχι ἕνα, ἀλλὰ πολλοὺς ὄρξοντας· ὄχι ἐν, ἀμμὴ διάφορα κλίματα· ὄχι μίαν, ἀλλὰ πολυκρίθμους ἐπιχρῆας· ὄχι μίαν, ἀλλὰ ἀναριθμήτους πόλεις καὶ χώρας, καὶ περιέρχεται καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ

(α) Γ. Βασιλ. 18, 44.

ἔφριξται καὶ τὴν Εὐρώπην, καὶ περιτρέχει καὶ τὴν Ἑρῶν,
καὶ διαπλέει καὶ τὴν θάλασσαν. Ἐδῶ τὸ Ἀργαῖον, τὴν Προ-
ποντίδα, τὸν Πόντον, καὶ ὅσα χωρία εἶναι παραβαλάσσια·
ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην, τὴν Βιθυνίαν ἄλλην, τὴν Θράκην ἄλλην,
τὴν Σικελίαν ἄλλην, τὴν Ἑλλάδα ἄλλην, καὶ τὰ μέχρι τῆς
Ἁγαίας, καὶ τὰ ἕως εἰς τὴν Πελοπόννησον. Πόσαι πόλεις!
ἢ Ἀμινσός, ἢ Τραπεζοῦς, ἢ Ἀζικὴ, ἢ Ἐρετος, ἢ Νίκαια, ἢ
Χικομήδαις, ἢ Καλλικόν, ἢ Ἰρκακίαι, ἢ Ἀμαστρις, ἢ Σι-
νώπη, ἢ Νεοκαισάρεια, τὰ Σιμόσατα, ἢ Σεβαστοπόλις, αἱ
Πάτραι, τὸ Βυζάντιον τοῦτο, τὸ τότε Βυζάντιον· ὅλας πόλι-
τεῖαι ἐπίσημοι καὶ μεγάλοι, ὅπου θροσίζονται καὶ φωτίζον-
ται, ὡσὼν ἀπὸ μίαν νεφέλην πολύφωτον, ἀπὸ τοῦ μεγάλου
Ἀνδρέου τὸ κήρυγμα, διὰ τὴν αἰαπήσῃ τινὰς τὰς πόλεις τὰς
πλέον ἀσήμεους καὶ εὐτελεστεράς. Πόσα ἔθνη! Ἀλανοί, Ἀσα-
ργοί, Ζευχοί, Βοσπορινοί, Χερσονησίται. . . Τίς δύναται πρὸς
ἀκριβείαν νὰ τὰ ἀριθμήσῃ; Ὅλα ἔθνη ἑτερόδοξα εἰς τὰς θρη-
σκείας, διωστώτα κατὰ τοὺς νόμους, ἀλλόκοτα εἰς τὰ φρο-
νήματα, διαφορετικὰ εἰς τὰ ἦθη, ἀνόμοια εἰς τὰς γλώσσας,
πλὴν ὅλα ἔθνη σύμφωνα εἰς τὸ μῖσος τοῦ ἀνάματος τοῦ
Χριστοῦ, ὅμοια εἰς τὴν λύσσαν, ἴσα εἰς τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ
ἀγριότητα· καὶ ὅλα ἔθνη, τὰ ὅποια ὡς ἀστροσκόπιστος νε-
φέλη, ὁ Ἀδρέας, καὶ κατάξῃρα καὶ τυφλὰ εἰς τὸν αὐχμὸν
καὶ εἰς τὸ σκότος τῆς ἀσθεΐας, καὶ τὰ ἐξωσγόνῃτε καὶ τὰ
περίλαμψε μὲ τὰς ἐπιρροὰς τῆς οὐρανίου διδασκαλίας. Καὶ
μὲ πόσους κόπους νομίζετε; μὲ πόσους ἀγῶνας; μὲ πόσους
κινδύνους; μὲ πόσα πάθη, καὶ περιήλας τὰ τόσα καὶ τόσα
ἔθνη, καὶ τὰ ἐφώτισεν; Ἄν ἤκούσατε ποτὴ νὰ ἐστάθησαν
ἔθνη ἐπάνω εἰς τὴν γῆν δυσμενῆ εἰς τὸν ἥλιον, καὶ πολέ-
μα, ὅπου τὸν ἐβλεπον, ὅταν ἀνέτελλε, μὲ ἀγριότητα, καὶ τὸν
ἐβλασφημοῦσαν μὲ ὕβρεις, καὶ τὸν ὑπεδέχοντο μὲ πετρῶδε-

λισμούς· καὶ μὲ τοξόμματα, εἶπατε πῶς εἶναι τοῦτο μικρὸν πα-
ράδειγμα, διὰ τὴν παρασῆσῃ τοὺς μεγάλους διωγμούς; καὶ τοὺς
ἀνυπορορήτους πολέμους, μὲ τοὺς ὁποίους εἰς κάθε μέρος τὰ
τόσα καὶ τόσα ἔθνη κατέτρεχον τὸν Ἀνδρέαν τὸν φωτιστὴν
τοῦς. Ἀλλὰ τί διὰ τοῦτο; ἐκεῖνοι τὸν ἐδίωκον, καὶ αὐτὸς μὲ
Ἀποστολικὴν ἀνοχὴν τοὺς ὑπέμεναν! Ἐκεῖνοι ὕβριζον καὶ ἐ-
βλασφημοῦν, αὐτὸς ἠύχετο καὶ κηλόγει! ἐκεῖνοι ἐπλήγονα
καὶ ἐβάσανίζον, αὐτὸς τοὺς περιεποιεῖτο καὶ τοὺς ἠσπάζετο!
ἐκεῖνοι τοῦ κατέκοπτον μὲ τὰς ἀπανθρωπίους αἰκίας καὶ μα-
σαιγὰς τὰς σάρκας, καὶ αὐτὸς, ἀπὸ τὴν ἐξ ὕψους βοήθεια
φωτίζομενος, καὶ τοὺς ἐπισκέπτετο μισοῦντας, καὶ τοὺς ἐθ-
ράπτει κάμνοντας! ἐκεῖνοι ἀνιλεῖς τοῦ ἡρωτηρίχον τὰ μέ-
λη, καὶ αὐτὸς τοὺς ἔφρυνεν εἰς τὴν εὐαγγελικὴν δλοκληρίαν
καὶ ὀλομέλειαν, καὶ τοὺς ἔκαμνε μέλη Χριστοῦ! ἐκεῖνοι, τέ-
λος πάντων, καὶ ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρὸν τὸν ἀνάβασαν, καὶ
αὐτὸς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀνοίγωντας ἐν χεῖλος οὐράνιον, ὡσὼν ἐ-
πάνω ἀπὸ ὕψηλῃ καθέδραν, τοὺς παρέδιδε τῆς εὐσεθείας
τὸ μῆθημα, καὶ τοὺς ἔκαμνε μαθητὰς τοῦ ἐσταυρωμένου!
Ὅταν δὲν εἶναι νὰ θυμῆται τινὰς, ἂν ἕνας Ἀπόστολος ὅπου
τόταν ἐκοπίσσε, καὶ τόσον ἠγωνίσθη ἕως τέλους, διὰ τὴν αὐ-
ξήσῃ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἐβῆκα καὶ νὰ φωτίσῃ τόσα
ἔθνη, καὶ νὰ συστήσῃ τόσας Ἐκκλησίας, καὶ νὰ κοσμίση τό-
σους θρόνους; ἡμεῖς τεκμαίρομεθα πολλάκις καὶ ἀπὸ τὸ δέν-
δρον τοῦς καρπῶς, καθὼς καὶ τὸ δένδρον ἐκ τῶν καρπῶν
διακρίνομεν.

Ἐγὼ ἕως ἐδῶ ἀκροκταί! ἐφάνηκα (ἂν τὸ ἐσημειώσατε) ἐφά-
νηκα ἕνας πολλὰ δειλὸς ἐγκωμισαστῆς, καὶ ἕνας πανηγυριστῆς
πολλὰ ὀλιγόψυχος, ὀμιλῶντας μὲ μεγάλην συστολὴν καὶ μὲ
πολὺν φόβον καὶ μὲ ὄλην τὴν προσοχὴν, ὅσον ἠδυνήθη, μὴ
τύχη καὶ πῆσω εἰς τὴν σύγκρισιν, καὶ θάλωντας νὰ παρα-

πῶς τὰ προτερήματα τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου λαο-
 θασῶ καὶ σμικρύνω ἐκεῖνα τῶν ἄλλων. Ἐδῶ ἕμως περὶ τὸ
 τέλος χοιζόμενος πόσην καρποφορίαν ἔδωκεν εἰς τὸν εὐαγ-
 γελικὸν ἀγρὸν τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀνδρέου ἢ ἀποστολῆ, ἡμπο-
 ρῶ νὰ ὀμιλήσω μὲ θάρρος, καὶ νὰ εἰπῶ χωρὶς ὑπερβολῆς, ὅτι
 ὁ Ἀπόστολος οὗτος ἐφάνη ἀπὸ τοῦς ἄλλους ἀνώτερος. Οἱ
 Ἀπόστολοι εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἀξίαν καὶ δύναμιν εἶναι
 ἴσοι χωρὶς κῆμμίαν διαφοράν· ἀλλ' εἰς τοὺς ἀποστολικούς
 ἀγῶνας καὶ εἰς τῶν ἀποστολικῶν ἀγῶνων τοὺς κόπους ἡμ-
 ποροῖ νὰ ἦναι ἀναμφισβέτως ἄλλος ἄλλου μεγαλῆτερος καὶ
 ἀνώτερος· καὶ ὡς ὁ Παῦλος, καυχόμενος τὴν ἐν Χριστῷ καύ-
 χησθῆναι, ἐφθασε νὰ εἰπῆ, ὅτι « *περισσότερον πάντων ἐκοιτία-
 σεν* » (α), ἐγὼ διὰ τὸν Ἀνδρέαν ἀποτολμῶ καὶ λέγω, ὅτι
 περισσότερον πάντων ἐκαρποφόρησεν. Ἡ παραῦσα τῆς Ἐκκλη-
 σίας κατάστασις φανερά τὸ παρίσταναι. Πῶς εὐρίσκειται, ἀπὸ
 τόσους χρόνους καὶ ἐδῶ, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, τοῦ Πέ-
 τρου καὶ τοῦ Παύλου τὸ στάδιον καὶ τὸ ἀγώνισμα; ἄχ! ἐξέ-
 κλινεν ἡ ὑβρίστρια (β) καὶ δισοτράφη! Πῶς ἡ τῆς Ἀλεξαν-

(α) Α. Κοριν. ιβ', 10.

(β) Συντόμως ὁ Βηγγίνιος ἐξέφρασε τὸ πικρὸν καὶ πολυώ-
 δυνον σχίσμα, διὰ τὸ ὅποιον ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία καθ' ἑλθὼν
 μάλιστα τὴν ἀκμὴν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐξουσίας (μέχρι καὶ
 αὐτοῦ τοῦ Βυζαντίου) ἐξῆυβριζε πᾶσα εἰς τὴν μητέρα τὴν
 Ἀνατολικήν· Ἀλλ' ἤδη διὰ τῆς χάριτος τοῦ Νομφίου τῆς
 Ἐκκλησίας, ἐλήρησεν ὁ παφλασμός καὶ ἐκόπασεν ὁ σάκος
 ἐκείνης τῆς ὑβρίως· μνημονεύεται δὲ πάντοτε (ὁσάκις μνη-
 μονεύεται) διηγηματικῶς καὶ ιστορικῶς. Ἦδη καὶ οἱ Ἀνα-
 τολικοὶ καὶ οἱ Δυτικοὶ συμπαινεύονται καὶ συζῶσι μετ'
 ἀλλήλων εἰρηνικῶς καὶ φιλικώτατα, προσιμένοντες ἀμφοτέ-
 ροι καὶ θερμῶς εὐχόμενοι τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν « *παρὰ
 τῷ Χριστῷ τοῦ κοινοῦτος ἐξ ἀρχῆς τὰ ἀμφότερα ἐν, καὶ*

θρείας· πῶς ἡ τῆς Ἀντιοχείας; πῶς ἡ τῶν Ἱεροσολύμων;
 αὐταὶ μίνουσι ἀληθινὰ στερεαὶ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, πλὴν,
 ἄχ! ὀλιγώθησαν καὶ αὐταὶ καὶ εἰς πολλὰ στενοχωρημένα
 ὄρια συνεστάθησαν! Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως, αὕτη τοῦ μεγάλου Ἀνδρέου ὁ μέγας καρπός, καὶ ἐξ
 ἀρχῆς καὶ ἕως τέλους θάλλει καὶ μεγαλύνεται! καὶ ἀνάμυσσα
 εἰς τὰς ἀντιφράξεις τοῦ πικροῦ νέφους τῶν ἐγκαταδυναστευόν-
 των ἰθνηῶν, ὡς ἀστὴρ ἐωθινός ἐν μέσῳ νεφέλης, λάμπει καὶ
 ἀκτινοβολεῖ! καὶ ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν τῆς αἰχμαλωσίας
 ὑφούται καὶ σεμνύνεται! Αὕτη ἡ Ἐκκλησία, ὅπου συνεκρό-
 τησε τόσας συνόδους, ὅπου ἐξέδωκε τόσας νομοθεσίας, ὅπου
 ἐκύρωσε τόσα θεσπίσματα· αὕτη ἡ Ἐκκλησία, τὴν ὅποιαν
 ἐποίησαν πρῶτοι ποιμένες οἱ Στάχυες καὶ οἱ Ὀνήσιμοι, ἄν-
 δρες ἀποστολικοὶ, τὴν ὅποιαν διεύθυναν πρῶτοι Πατριάρχαι
 οἱ Μητροπολίται καὶ οἱ Παῦλοι, ἄνδρες ὁμολογηταί, τὴν ὅ-
 ποίαν ἐφώτισαν οἱ μεγάλοι φωστῆρες, οἱ Γρηγόριοι καὶ οἱ

« *λύσαντες τοῦ φραγμοῦ τὸ μέσοτοιγον* ». Καὶ τίς οἶδεν
 ἂν δὲν πλησιάζει ὁ τριβόλιος ἐκεῖνος καιρὸς, ὅποτε καὶ τὸ
 κατὰ τὴν παλαιὰν μὲν ἀλλὰ νεοφρονήσασαν Ρώμην εὐκλείε-
 στατον ἀγώνισμα τοῦ Πέτρου συναφθήσεται εἰς ἓν (ὡς ἦν
 ἀπ' ἀρχῆς) μετὰ τῆς τοῦ Ἀνδρέου καρποφορίας, τῆς αἰθα-
 λῶς ἀκμαζούσης κατὰ τὴν νέαν μὲν ἀλλὰ παλαιόφρονα Ρώ-
 μην, καὶ παλαιοτάτην τοῦ Βυζαντίου πόλιν, μέχρι καὶ τῶν
 ἐσχατιῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἕως καὶ εἰς τὰ μεγάλα καὶ
 κραταιὰ Προσάρκτια! Τίς οἶδεν, ἂν δὲν ἐγγίξει ἡ παμπόθη-
 τισ ἐκείνη στιγμή, καθ' ἣν οἱ καθ' ἑαυτοὺς μὲν ἀχώριστοι
 ἀδελφοὶ Ἀπόστολοι, εἰς δὲ τοὺς διαδόχους αὐτῶν ἐπὶ γῆς
 χωρισθέντες, συναπαντήσουσι πάλιν ἀλλήλους, καὶ πάλιν ὁ
 Πρωτόκλητος « *ἀγάγη τὸν ἴδιον ἀδελφόν, τὸν Σίμωνα*
 « *Πέτρον, πρὸς τὸν κοινὸν Διδάσκαλον Ἰησοῦν* » καὶ
 « *μενοῦσι παρ' ἀδελφῷ* » διὰ πάντοτε ἀχώριστοι ἕως τῆς συν-
 ταλίως τοῦ αἵματος Ἀμὴν! (Σ. Σ.)

Χρυσόστομοι, διδάσκαλοι ουρανοδιδασκτοι· αὐτῇ ἡ Εκκλησία, τὴν ὁποίαν ἐστάλισαν οἱ Πρόκλοι καὶ οἱ Φλαβιανοί, οἱ Ἀντιόχειοι, καὶ οἱ Γερμανοί, καὶ οἱ Γεννάδιοι οἱ σιγαλαστικοί, καὶ Ἰωάννη οἱ νησιευταί, Θωμάς ὁ πρῶτος καὶ ὁ δευτέρος, Παῦλος ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος, οἱ Κωνσταντινοὶ καὶ οἱ Καλλίνικοι, οἱ Γεράσιμοι καὶ οἱ Ταρσόσιοι καὶ οἱ Νικηφόροι, οἱ Μεθόδιοι, οἱ Ἰγνατίοι, οἱ Φωτίοι, οἱ Ἀντώνιοι, καὶ τόσοι καὶ πόσοι, τῶν ὁποίων δὲν ἤξευροι τινὰς τί νὰ προτιμῆσθαι, ἢ τὴν εὐσεβείαν, ἢ τὸν ζῆλον, ἢ τὴν σοφίαν, ἢ τὴν ἀγιότητα αὐτῆ, τέλος πάντων, ἡ Εκκλησία, ἡ ὁποία εἰς τοὺς δυστιχεῖς καὶ δυσκόλους τούτους καιροὺς, ὑστερον ἀπὸ τότες ταρχαῖς, καὶ ἀπὸ τόσας τρικυμίας, ἄριστον πηδαλιούχον καὶ εἰρημικὸν κυβερνήτην κλυταί Σε, Παναγιώτατε Δέσποτα, αὐτῇ εἶναι τῆς ἀποστολῆς τοῦ Πρωτοκλήτου ὁ καρπός, καὶ τῶν Εὐαγγελικῶν του ἀγώνων τὸ ἀποτέλεσμα (α).

(α) Πρόσθεις, ὁ φιλόχριστος ἀναγνώστη, καὶ ἢ, τι ἡ μελιβρυτος γλώσσα τοῦ Εὐγενίου, διὰ τὰς τότε πολιτικὰς περιστάσεις φρονίμως τὸν λόγον οἰκονομοῦσα, παρέλιπεν ἀνεκφώνητον. Δύτης τῆς μεγάλης Εκκλησίας: ἡ φιλιότη καὶ θεοδόξαστος θυγάτηρ καὶ ἀδελφὴ ἐν Χριστῷ, ἡ Γραικορωσικὴ Εκκλησία, καὶ αὐτῇ τῆς τοῦ Πρωτοκλήτου ἀποστολῆς ὑπάρχει γανναῖος καρπός. Πρῶτος ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας, κηρύττει εἰς τὰ περὶ τὸν Πόντον καὶ Ἰστρον καὶ Βασιθενήνη χωρία, διήλασε τὸ ζωογόνον ἄροτρον τοῦ Σταυροῦ μέχρι καὶ τῆς πόλεως Κιαιβίας. Καὶ αὐτῇ ἡ ὑπὸ τοῦ Πρωτοκλήτου τὸ πρῶτον εὐλογηθεῖσα πόλις ἐγένετο ὑστερον καὶ ὄλου τοῦ θεοφιλοῦς τῶν Ῥώστων ἔθνους ἀναγεννήτρια κολυμβήθρα, διὰ τῶν ἀκαμάτων ἀγώνων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, (τῶν ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀγαθῶν ἀδελφῶν, καὶ μετὰ τὸν Πρωτοκλήτον Ἀνδρέαν πρῶτων Ἀποστόλων εἰς τὰ ἔθνη τὰ Σλαβονικὰ), καὶ διὰ τῆς Εὐαγγελικῆς ποιμαντορικῆς Ἰγνατίου καὶ Φωτίου τῶν ἑοιδίμων τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριαρχῶν. Διὰ ταῦτα

Καὶ ἂν ἦναι ἐπὶ λοιπὸν (καθὼς ἀναμφισβόλω εἶναι), ποῖον ἄλλον ἀνάρακα εἰς τοὺς χοροὺς τῶν ἁγίων πρέπει μᾶλλον νὰ τιμᾷ ἢ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Εκκλησία; ἢ ποῖον ἄλλον πρέπει νὰ διυξολογῇ γὰρ χρέος βαρύτερον παρὰ τὸν μέγαν τοῦτον Ἀπόστολον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον γνωρίζει τὴν πρώτην καταβολὴν καὶ τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν σύστασιν; τίνας ἄλλου χρεώσται ἢ λαμπρότερα νὰ πανηγυρίσῃ τὴν μνήμην, ἢ πνευματικώτερα νὰ μεγαλύνῃ τὰ ἄθλα, ἢ εὐγνωμονέστερον νὰ κηρύττῃ τὴν χάριν, ἢ θερμώταρον νὰ ἐπικαλῆται τὸ ὄνομα; Καὶ ὅμως ἕως τῶρα ἔτρεχεν ἄσημος καὶ ἠλελημένη εἰς τὰς ἡμέρας, ὡσὺν ἀνδριάς, σχεδὸν ἀπέρριμμένος ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ ἀπὸ τὴν παλαιότητα, τοῦ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου ἡ ἐορτὴ. Ἡ Εκκλησία ἀληθινὰ ἐξ ἀρχῆς μὲ ἀκολουθίαν δοξολογίας μεγάλης τὴν ἐλάμπρυνε, καὶ μὲ γλυκυτάτου θυμου; τερπινότατων ἀσματῶν τὴν ἐρπιδρυνεν· ἀλλ' εἶχε λείψει (δὲν ἤξευρω πῶς) ἀπὸ αὐτὴν ἐκεῖνο τὸ ἐξωτερικὸν εἶδος τῆς παρρησίας καὶ τῆς λαμπρότητας, τὸ ὁποῖον, ὡσὺν ἐν σώμα εὐπροσπεῖ, προσθίσει χάριν καὶ εἰς τὰς Ἱερὰς τελετάς, καὶ αὐξάνει μὲ τὴν ἐξω-πνευματικὴν ἐπίδειξιν τὴν ἐσωτερικὴν εὐπροσύνην τοῦ πνεύματος. Καὶ ἐξελεῖτο λοιπὸν μία ἐορτὴ, διὰ νὰ εἶπω ἐπὶ, ἀνέστος, καὶ μία πανηγυρις, ὅχι πανηγυρικὴ, τὴν ὁποίαν τὸ πλῆθος τῶν περισσοτέρων Χριστιανῶν μολις τὴν διέκριναν ἀπὸ τὰ ὄψαρια, ὅπου ἀπληστότερα ἐτρῶγαν, καὶ ἀπὸ τὰ μελίπαστα κολύβια, ὅπου κατὰ συνήθειαν ἀπικρατήσασαν εἰς τρυφὴν ἐγένοντο (α). Καὶ τοῦτο πῶς;

καὶ ἡ φιλόχριστος καὶ κραταία Ῥωσσία τὸν Ἀπόστολον Ἀνδρέαν μάλιστα τιμᾷ καὶ γαίρει, καὶ τὸν Σταυρὸν αὐτοῦ βασιλικώτατον ἀγλαῖσμα ἐγκολπιζέται, καὶ τὴν ἐορτὴν πανηγυρίζει λαμπρῶς. (Σ. Ε.)

(α) Ἡ συνήθεια αὐτῇ καὶ μέχρι σήμερον ἐπικρατεῖ εἰς

μείσα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν! ἔδω, ὅπου ὁ μέγας αὐτοῦ Ἀπόστολος μὲ τόσῃν καρπορορίαν ἐσπείρε τὸν εὐαγγελικὸν σπόρον τῆς πίστεως· ἔδω, ὅπου μὲ τόσῃν προθυμίᾳ καὶ μὲ τόσῃν ζήλῳ ἠπλώσε τὰ ἀποστολικά δίκτυά του! Δὲν ἦσαν δίκτυα πεπαλαιωμένα καὶ σχεδὸν ἡμελημένα αὐτὰ τὰ δίκτυα; δὲν ἐχρειάζοντο καταρτισμὸν καὶ διόρθωσιν; σήμερον ἀνανεώθησαν καὶ καταρτίσθησαν· σήμερον ἀποκατεστάθη ἡ πᾶρῶσα καὶ δικαιοτάτη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἑορτή· σήμερον ἀπέλαβε τὴν ἀξιοχρεὴν εὐχαριστίαν ὁ ἑορταζόμενος· σήμερον ἐφανέρωσαν τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην οἱ ἑορτασταί· καὶ σήμερον, καθὼς καὶ ἄλλοτε εἰς ἕλλας πολλὰς περιστάσεις, εἶδειε τὴν πατριαρχικὴν μέριμναν καὶ φροντίδα, τὴν ὅποιαν ἔχει εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μέγας ἡμῶν Ἐκκλησιαστής, τιμῶντας μὲ ἐπίσημον ταλατὴν λαμπρῆς πανηγύρεως τὸν Πρωτόκλητον φίλον τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἐκκλησίας ταύτης τὴν πρώτην μετὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν, καὶ τὸν πρῶ-

τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπου πρὸς τοὺς προσερχομένους φίλους, καὶ συγγαίροντας τῷ οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ διὰ τὴν τοῦ Πρωτοκλήτου ἑορτὴν, προσφέρονται, μετὰ τὰς ἄλλας συνήθεις φιλοφροσύνας, καὶ τὰ ἀνωτέρω μελίπικτα κολλήρια (τὰ παρὰ πολλοῖς βερβαρικώτερον λοκμάδες, τουτέστιν ἔγκαφοι, ἐνθάσεις, ὡς ἰσομεγεθεῖς ἐνθέσεις, τῆς κοινότερον βούκας, καὶ χαψίας· ἢ καψίας παρὰ τὸ κάπτω, ὡς καὶ τὸ ἔγκαφος ἐκ τοῦ ἐγκάπτω). Ἀλλὰ τί βλάπτει ἂν τὰ σφαιροειδῆ ταῦτα γλυκύσματα μονολεκτικῶς καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν ἑλλων κολλουρίων μετονομάσωμεν ἐγκρίδας, ὅποια ἦσαν ἴσως καὶ αἱ ἐγκρίδες τῶν παλαιῶν; « Ἐγκρίδες, πέμμα ἐλαίῳ ἐψόμενον » καὶ μελιτούμενον ». Πουχ. Ὁλ. καὶ Ἀθην. ἰδ'. 645. Εὐρυκαθ. εἰς Ἰλ. Σ. σελ. 1188. Ἐξῆδ. 15, 31. Ἀριθ. 16, 8. Ζουβδ. λ, ἐγκρίς, (2. Ε.)

τον μετὰ τὸν πρῶτον θεμελιῶν. « Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμῆθησαν » « οἱ φίλοι σου ὁ Θεός, λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν ».

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἐρρήτόρευεν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς χοροστασίας μεγαλόφωνος ἐκεῖνος ἱεροκήρυξ καὶ διδάσκαλος, ὑψηλὸς μὲν γενόμενος ἀπὸ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς, λαμπρὸς δὲ τὴν θείαν καὶ ἀνθρωπίνην σοφίαν, πολὺς δὲ ταῖς τῶν λόγων ρεύμασι, καὶ τῶν θείων Πατέρων γνήσιος ὀπαδός. Ταῦτα καὶ τὴν σήμερον εἰς ὅλον τὸ γένος τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων διὰ τῆς Σάλπιγγος ἐκφωνεῖ· πανηγυρίζων πάλιν τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου τὴν ἐνεστῶσαν ἑορτὴν μετὰ χρόνους ὄλους ἐβδόμηκοντα ἑπτὰ. Ζῶσα ἔτι καὶ νεαρά καὶ ἀμέραντος ἀκούεται τοῦ κλεινοῦ Εὐγενίου ἢ φωνῆ, διότι τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν οἱ πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ κοινὴν ἀφάθειαν ἀγαθὰς μένουσιν ἀθάνατοι! καὶ τιμᾷ τοὺς τοιοῦτους πάντοτε καὶ πανταχοῦ, κατ' ἀξίαν ἕκαστον, ἢ (καθὼς αὐτὴν ἄριστα παρέβαλεν ὁ αἰοίδιμος) « ὡς ἀστὴρ ἐωθιῶς ἐν μέσῳ νεφέλης » λάμπουσα Ἐκκλησία τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐχαιρεν ὁ μακαρίτης ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἡ μεγάλη Ἐκκλησία « καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀντιφράξεις τοῦ πυκνοῦ νέφους » τῶν ἐγκαταδυναστευόντων ἐθνῶν, καὶ ὑποκάτω εἰς τὸν « ζυγὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἐλάμπει ἀκτινοβολοῦσα καὶ ὑψομένη! Ἀλλὰ πόσον χαίρει σήμερον εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἡ μακαρία αὐτοῦ ψυχὴ, βλέπουσα ὅτι τὸ πυκνὸν ἐκεῖνο τῆς ἐθνικῆς καταδυναστείας νέφος ἤδη παρήλθεν ἐν μέρει ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ λάμπει σήμερον ἀνέφελος ἐν τῇ Ἑλλάδι βασιλεύουσα ἡ μεγάλη τοῦ Πρωτοκλήτου τῆς Ἑλλάδος Ἀποστόλου καρποφορία, « ἦν καὶ Παῦλος ἐφυτοκόμενος » καὶ Ἀπολλῶς ἐπότισεν », καὶ πολλοὶ καὶ μεγάλοι Ἀποστολικοὶ ἄνδρες ἐκαλλιεργήσαν, « ὁ δὲ Θεὸς ἠξάνει »! Πά-

σαν ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ τοῦ Εὐγαίου καθορῶσα καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν Ἑλλάδα πανηγυριζόμενον ἤδη τὸν Πρωτοκλήτου Ἀπόστολον οὐ μόνον ὡς μύστην καὶ κήρυκα τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς, καὶ τοῦτ' αὐτὸ Ἀπόστολον (ὡς ἀνέκαθεν ἐωρτάζετο), ἀλλὰ καὶ ὡς λαμπρῶς ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις σωτηρίας καὶ πολιούχον τῆς Ἑλλάδος ἀναφανέντα. Βροντᾷ σήμερον τὸ Παλαμῆδιον τείχος μετὰ τῆς Ναυπλίας ἀνακηρύττον εἰς ἅλην τὴν Οἰκουμένην ὅτι πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν κατ' αὐτὴν τὴν ἑορτὴν τοῦ Πρωτοκλήτου διὰ τῶν τοῦ Πρωτοκλήτου προσφειδῶν ἐλευθερωθὲν τὸ φρούριον ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀπέβη σωτήριος, ἐστία καὶ νικηφόρον καταφύγιον τῆς ἐπειτα σφοδρῶς καταδιωχθείσης καὶ διὰ πολλῶν ἀγώνων, τέλος, ἀνατειλάσης αὐτονομίας τῶν Ἑλλήνων! Ἀντιχρῶσιν ἐκ τῶν Παλαιῶν Πατρῶν οἱ περὶ τὸν ἱερὸν τοῦ Πρωτοκλήτου τάφον ἐκχεόμενοι ὕμνοι. Πᾶσα ἡ Ἀγαθὰ, καὶ πᾶσα ἡ Πελοπόννησος, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἅπασα, καὶ πᾶσα Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μετὰ τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν λαμπρῶς πανηγυρίζει, καὶ μία παρὰ πάντων ἀποτελεῖται συμφωνία ἐξ Ἀνατολῶν καὶ Βορρᾶ καὶ Νότου καὶ Δυσμῶν ὁμοφώνως δοξολογούντων τὸν Θεόν, τὸν θαυμαστόν ἐν τῷ Πρωτοκλήτῳ Ἀποστόλῳ « καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ».

Ἄλλ' ὦ Ἕλληνες, ἐορτάζοντες τὰ θεῖα θαυμάσια καὶ τεμῶντες τὴν τῆς ἀνδρείας ἐπώνυμον Ἀπόστολον θησαυρίζετε εἰς τὰς ψυχὰς καὶ αὐτὸ τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον « τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ » (ὡς ἰρίζει τὴν ἑορτὴν ὁ μέγας Γρηγόριος). Διὰ τοῦτο διορίσθησαν ἑορταί, διὰ τοῦτο συγκροτοῦνται πανηγυρίαι ἐκκλησιαστικά, ἵνα τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ μνημονεύοντες ἐργαζώμεθα τὴν ψυχικὴν ἡμῶν σωτηρίαν. Ὅσοι βεβηλοῦσι τὰς τεταγμένας ἑορτάς, ἐργαζόμενοι καὶ κατ' αὐτάς χωρὶς ἀνάγκης τὰς καθημερινὰς αὐτῶν ἐργασίας, ὁμοιάζου-

σι τοῦς Ἰουδαίους, οἵτινες, ἐν ὅσῳ ἦσαν δούλοι τοῦ Φαραῶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, οὐδεμίαν εἶχον ἑορτὴν, ἀλλὰ κάκεινοι καθ' ἡμέραν ἐκοπίαζον εἰς ἐργασίαν πηλοῦ καὶ βαρείαν πλινθοκοπίαν. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι πάλιν βεβηλοῦσι τὰς εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ καθιερωμένας ἑορτάς ἐξοθεύοντες αὐτάς εἰς τὰς ἐκ τῆς ἀργίας κακίας, καὶ οὕτοι δουλεύουσι τὸν νοητὸν Φαραῶ, τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους, παραδίδοντες τὰς ψυχὰς αὐτῶν εἰς τὰ θελήματα αὐτοῦ. « Μία (ἔλεγεν ὁ Δημοσθένης πρὸς τοὺς Ἀθηναίους) μία ἐστὶν ἑορτὴ, τὸ τὰ δέοντα ποιεῖν ». Τὴν αὐτὴν παραγγελίαν ἐπένελε πρὸς ἅπαντας τοὺς φιλεόρτους Χριστιανούς καὶ ὁ θαυμάσιος Ἐριγένης λέγων. « ἑορτὴ » γὰρ (ὡς φησὶ τις καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Σοφῶν, καλῶς λέγων) « οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ τὰ δέοντα ποιεῖν. Καὶ ἐορτάζει γὰρ κατ' ἀλήθειαν ὁ τὰ δέοντα πράττων » (ποίη;) « ἀεὶ εὐχόμενος καὶ θύων τὰς ἀναίμακτους ἐν ταῖς πρὸς τὸ θεῖον εὐχαῖς θυσίας » (Ἐριγ. κατὰ Κέλσ. ἡ, σελ. 392). Αὕτη γὰρ (ἐπισφραγίζει τὸν λαόν ὁ θεῖος Χρισόστομος). « Αὕτη γὰρ ἀληθὴς ἑορτὴ ἐνθα ψυχῶν σωτηρία ἐνθα εἰρήνη καὶ εὐφροσύνη καὶ γαλήνη ἐνθα φαντασία μὲν πᾶσα βιωτικὴ καὶ κραυγὴ καὶ μέθη καὶ θόρυβος ἀπελήλαται ἡρεμία δὲ πᾶσα καὶ χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ πραότης καὶ τὰ μυρία ἄλλα ὅλ' ἀντ' ἐκείνων πολιτεύεται » (Χρυσόστ. ἑμ. α').

ΕΠΙΛΟΓΗ.

Περικρινήθεις ἀπὸ πολλοὺς φίλους, ἐτυπώσαμεν καὶ ἄλλα πολλὰ ἀντίτυπα περὶ τὰ τοῦ παρόντος ἀριθμοῦ, διὲ νὰ ἀποκτήσωσι τὴν περίφημον λόγον τοῦτον μὲ ὀλίγη τιμὴν καὶ ὅσοι δὲν εἶναι συνδρομηταί. Ἐκαστον δὲ φυλλάδιον πωλεῖται ἀνὰ 25 λεπτά· εὐρίσκονται δὲ εἰς τὸ γραφεῖον μᾶς καὶ οἱ βουλομένοι ζητησάτωσαν· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων μερῶν, ἅς μᾶς γράψωσι νὰ τοῖς στείλωμεν.